

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4106 Zemědělská specializace

Studijní obor: Pozemkové úpravy a převody nemovitostí

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historické parky a zámecké zahrady jižních Čech

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Monika Koupilová, Ph.D.

Autor: Tereza Michálková

České Budějovice, 2017

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to- v nezkrácené podobě- v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných zemědělskou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované jihočeskou univerzitou v českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 4.4.2017

Tereza Michálková

Především bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Ing. Monice Koupilové Ph.D., za cenné rady a odborné vedení při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za trpělivost a podporu.

Abstrakt

Má bakalářská práce se zabývá tématem „Historické parky a zámecké zahrady jižních Čech“. Bakalářská práce je sepsána formou literární rešerše a je členěna do jedenácti kapitol. První kapitoly čtenáři přiblíží zámecké parky a zahrady a seznámí ho s terminologií, která se v daném tématu používá. Další kapitoly pojednávají o krajině, blíže popisují krajinu jižních Čech. Dále je zde zmínka o památkovém fondu historických zahrad. Stěžejním tématem bakalářské práce jsou především zahrady, proto další kapitoly popisují vývoj zahradního umění a jednotlivé vývojové etapy a změny, které v zahradní architektuře v průběhu času nastaly. K historickým zahradám patří samozřejmě i jejich obnova, proto nás další kapitola seznámí s danými postupy při obnově historických zahrad. Nejdůležitější částí bakalářské práce je ucelený přehled historických parků a zámeckých zahrad v jižních Čechách. Jejich rozmístění si můžete prohlédnout na mapě, která je součástí příloh. Z těchto historických parků a zámeckých zahrad jsou dále podrobněji popsány Terčino údolí, Kratochvíle a zámecká zahrada v Českém Krumlově. Cílem práce je uvědomit si důležitost, krásu a význam historických parků a zahrad.

Klíčová slova

Zámecké zahrady, zámecké parky, jižní Čechy, Terčino údolí, Český Krumlov, Kratochvíle

Abstract

The topic of this bachelor thesis is „Historical parks and chateau gardens in Southern Bohemia“. It uses a form of literary recherche and contains eleven chapters. First part presents the terminology used regarding this topic. Consequent chapters describe in depth the landscape of Southern Bohemia and Czech historical gardens fund. The main topic of the thesis are gardens, so the next part describe the evolution of garden art and individual eras and changes in garden architecture happening through history. Subsequent chapters deal with a topic of garden restoration and techniques of historical garden restoration. The most important part of this thesis is a comprehensive list of historical parks and chateau gardens in Southern Bohemia, including an attached map. Three of the gardens are described thoroughly, namely: Terčino údolí, Kratochvíle chateau and castle gardens in Český Krumlov. The aim of this thesis is to emphasize the beauty and importance of historical parks and gardens.

Keywords

Chateau garden, chateau park, castle, Southern Bohemia, Terčino údolí, Český Krumlov, Kratochvíle

OBSAH BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1. Úvod.....	9
2. Literární rešerše	10
2.1 Základní charakteristika zámeckých parků a zahrad	10
2.2 Památky zahradního umění – terminologie.....	11
2.3 Příroda a krajina jižních Čech.....	12
2.3.1 Vysvětlení pojmu krajina	12
2.3.2 Krajina jižních Čech.....	13
2.4 Památkový fond	14
2.4.1 Památkový fond historických zahrad	15
2.5 Vývoj zahradního umění.....	16
2.5.1 Středověké zahrady	16
2.5.2 Renesanční zahrady.....	17
2.5.3 Barokní a barokně klasicistní zahrady	18
2.5.4 Zahrady a parky klasicistní, krajinářské a historizujících forem	19
2.6.1 Poznání historické zahrady – analýza terénu	21
2.6.2 Poznání historické zahrady – plány a zobrazení	21
2.7 Ucelený přehled historických parků a zámeckých zahrad jižních Čech	22
2.7.1 Českokrumlovsko.....	22
2.7.2 Písecko	23
2.7.3 Prachaticko.....	24
2.7.4 Strakonicko	25
2.7.5 Tábořsko	27
2.7.6 Českobudějovicko	29
2.7.7 Jindřichohradecko	31
2.8 Terčino údolí.....	32
2.8.1 Terezie Buquoyová-Paarová	32
2.8.2 Vznik a vývoj parku.....	33
2.8.3 Vegetace a složení dřevin	35
2.8.4 Prvky v parku	36
2.9 Kratochvíle.....	39
2.9.1 Vznik a vývoj	39
2.9.2 Popis zahrady	41
2.9.3 Složení dřevin	42
2.9.4 Kostel Narození Panny Marie	43

2.10 Český Krumlov	44
2.10.1 Český Krumlov – hrad	44
2.10.2 Český Krumlov – zámecká zahrada.....	44
2.10.3 Historie.....	45
2.10.4 Majitelé hradu Český Krumlov	45
2.10.5 Popis zahrady	47
2.10.6 Složení dřevin	49
2.10.7 Prvky v zahradě.....	49
2.11 Význam historických parků a zahrad z pohledu ochrany přírody a krajiny.....	52
3. Závěr	53
4. Seznam použitých zdrojů	54
4.1 Seznam literatury	54
4.2 Seznam elektronických zdrojů	56
5. Seznam příloh a obrázků.....	58
6. Přílohy.....	59
7. Obrázky.....	62

1. Úvod

Bakalářskou práci „Historické parky a zámecké zahrady jižních Čech“ jsem si vybrala z vícero důvodů. Každý v nich najde to, co jej zajímá: botanik vidí množství druhů a jejich rozmanitost, estét vnímá a vstřebává krásu tvarů a barev. Děti v nich nacházejí úžasná místa pro své hry, milenci hledají skrytá zákoutí, kde si mohou vyznat svou lásku, staří lidé touží po tichu a klidu, umělci čerpají náměty pro svou tvorbu, turisté jimi proběhnou a svými fotoaparáty zachycují kouzlo okamžiku. Na koho jsem zapoměla? Na obyvatele zahrad, na stromy, keře, byliny a živočichy, kteří v nich žijí a rostou.

Téma je mi blízké z mnoha důvodů. Mám ráda přírodu, vždy mne fascinovaly hrady a zámky, žiji na vesnici blízko přírody a hlavně žiji v jižních Čechách. Naše rodinné i školní výlety často směřovaly právě do míst hradů a zámků a jejich parků a zahrad. Kratochvíli a Český Krumlov mám vlastně za humny. Nové Hrady jsem ale znala jen z vyprávění. Chtěla jsem tedy blíže poznat romantický ráz Terčina údolí a alespoň zlomek jeho historie vepsaný právě do podoby tohoto parku. Zámky Kratochvíle a Český Krumlov jsou krásné, ale bez svých zahrad by jejich krása byla možná poloviční.

Už si nepamatuji, který průvodce pronesl myšlenku, že zahrada je jako kniha a vše, co se do ní vepsalo, v ní zůstane zapsáno navěky. Ona se může v průběhu staletí měnit, vstřebávat vlivy jednotlivých období, ale její jádro zůstává. Příběhy, které se v ní odehrály, zůstávají nadále její součástí. Navíc každá zahrada je živý organismus, stále se mění, rozvíjí se a je důležité věnovat jí pravidelnou péči. Zahrada je jako dítě, co do ní v dobrém vložíme, vždy se nám v dobrém vrátí.

2. Literární rešerše

2.1 Základní charakteristika zámeckých parků a zahrad

Historická zahrada, park a sad jsou památkami svého druhu jako umělecké dílo architektonizované přírody, které však zároveň žije vedle vlastního pomyslného světa hodnot i svým vlastním konkrétním biologickým životem (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 1999). Na území našeho státu je značný počet větších zámků i menších venkovských sídel, jež jsou velmi často obklopeny rovněž většími či menšími parky (zahradami), které s vlastním zámkem tvoří jeden organický celek. Zakladatelé těchto parků se zpravidla snažili, podobně jako v místnostech zámeckých, i zde demonstrovat své bohatství, někdy však rovněž svůj smysl pro krásu a umění a své přírodovědné, hlavně botanicko-dendrologické znalosti. Výsledkem těchto snah je mnoho umělecky nebo dendrologicky velmi hodnotných sadovnických úprav (HIEKE, 1984).

Historické zahrady, parky, či sady tvoří jako památky zahradního umění početnou, slohově významnou vývojovou řadu, která je nedílnou součástí hradů, zámků, klášterních areálů, šlechtických paláců, měšťanských domů a vil i městských aglomerací. Ochrana tohoto fondu spadá právě svou historicitou do oblasti památkové péče a nikoliv do sféry ochrany přírody, vždyť jde přece o architektonizované útvary (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 1999).

V dnešní společnosti plní většina zámeckých objektů ještě další funkci, protože většinou přešly do správy různých veřejných institucí (muzea, archívy, školy, ústavy, úřady aj.). Tímto krokem byla zajištěna funkčnost těchto objektů a alespoň zčásti i jejich údržba. Mimo své historické a umělecké hodnoty vykazují zámecké parky i značné hodnoty přírodovědecké a technické. Jejich přírodovědecký význam je třeba chápat poněkud širěji. Můžeme pod něj zahrnout hlavně význam botanický – systematiku, sociologii, aklimatizaci aj. Nelze však opomenout ani význam technický (zahradnický) a rekreační. Pro zahradnickou praxi mají zámecké parky mimo aspekty sadovnické (estetické) především význam jako matečnice rostlin (hlavně dřevin a trvalek). Některé vzácnější cizokrajné a zahradní formy dřevin tvoří totiž statné, často i plodné jedince, takže školkařské podniky zde mohou získat semena nebo vegetativní části pro jejich další rozmnožování. Po slohové stránce jsou pak mnohé zámecké parky praktickou, živou sadovnickou učebnicí (HIEKE, 1984).

Zahrady a parky mají svůj život i historii mnohdy velmi složitou. Historii, která vždy po sobě zanechá nějakou stopu. Vznikají a mění se podle módy, filozofických názorů a hospodářských daností. Rozvívají se v centru evropského dění a čile reagovaly na podněty zvenčí. Vytvořily však i osobité kreace. S nimi se můžete setkat třeba v Jurkovičově zahradě v Novém Městě nad Metují či v Botanické zahradě Mendelovy univerzity v Brně. Důležité jsou i historické vývojové styly zahrad – to, že se renesanční zahrady vyznačují jasnými, jednoduchými až krystalicky čistými liniemi, které později – v manýrismu – jsou obohacovány ornamenty složitějších tvarů, jak můžete vidět v kroměřížské Květné zahradě a v Bučovicích, že vrcholí v baroku, kde architektonické prvky bubnují na bohatě zvlněné tvary v ploše a prostoru v Zámecké zahradě v Českém Krumlově. Doznívají pak ještě složitějším rokokem, aby zahradní tvorba přešla úplně jinam, od zahrad pravidelných po zcela volné kompozice, využívající prvky volné přírody. Jsou ale plné jinotajů a symboliky, tudíž přírodu jen napodobují. K těm patří anglický park v Krásném Dvoře či Terezcino údolí (OTRUBA, 2007).

2.2 Památky zahradního umění – terminologie

Památky zahradního umění, historické zahrady a parky jsou významnou součástí hmotné kultury lidstva, která velmi dobře prezentuje kromě přírodních podmínek i architektonické a nábožensko-filozofické odlišnosti jednotlivých kulturně civilizačních regionů. O to více je potěšující, že se historické zahrady a parky v posledních desetiletích těší také stále rostoucímu zájmu naší veřejnosti. Specifický charakter památek zahradního umění, jejichž hmotná struktura je tvořena přírodní a současně i uměleckou materií, byl postupem času reflektován i v mezinárodních dokumentech o ochraně kulturního dědictví

Mezinárodní rada památek a sídel (International Council on Monuments and Sites – ICOMOS) přijala 15. prosince 1982 ve Florencii Mezinárodní chartu o historických zahradách. Tato tzv. Florentská charta prohlašuje:

- Historická zahrada je architektonická kompozice, jež je z hlediska dějin nebo umění celospolečensky významná, jako taková je považována za památku
- Označení historická zahrada náleží stejně jak malým drobným zahradním kompozicím, tak rozsáhlým krajinářským parkům

- Jedná se o architektonickou, záměrně člověkem vytvořenou kompozici, jejíž část bývá rostlinná, tedy živá a jako taková pomíjející, ale obnovitelná
- Její vzhled je výsledkem uměleckého tvůrčího záměru a cyklických změn v procesu stárnutí i změn ročních období

Pro situaci české památkové péče o historické zahrady a parky je příznačná přetrvávající neustálenost oborové terminologie. V odborných výstupech a národní literatuře, ale i v oficiálních dokumentech se setkáváme s termíny se vzájemně stejným nebo podobným významem, aniž byly vzájemně vyhodnoceny a vysvětlena případná odlišnost: *památková zahradní umění, památka zahradní architektury, památka krajinářské architektury, památka zahradní a krajinářské architektury, památka krajinářské architektury a zahradního umění*. V praxi odborné organizace památkové péče (NPÚ), konkrétně v písemných výstupech pro orgány státní správy příslušných specialistů, tak v agendě dalších pracovníků, kteří se tématu věnují, se nejvíce používá termín „památky zahradního umění“ jako ustálený pojem, označující (obvykle) zahrady a parky chráněné jako kulturní památky (EHRlich a kol., 2015).

2.3 Příroda a krajina jižních Čech

2.3.1 Vysvětlení pojmu krajina

Krajina je složitý, různě velký územní celek. Základem struktury krajin jsou jednotlivé přírodní složky fyzickogeografické sféry. Každá krajina má určitý geologický podklad (součást litosféry) a půdní pokryv (součást pedosféry) s jejich povrchovou plochou – georeliéfem. Součástí krajiny jsou povrchové i podzemní vody (patří do hydrosféry), ovzduší (atmosféra) a živočišstvo (biosféra). V krajinách osídlených a využívaných člověkem musíme k těmto přírodním složkám připočítat ještě socioekonomickou sféru. Zahrnuje veškeré objekty vytvořené člověkem a výsledky působení člověka na krajinu. Všechny tyto složky jsou v krajině navzájem spjaty všestrannými vztahy (vazbami) a tvoří jeden celek – systém (BIČÍK, JANSKÝ, 2007). Na území naší republiky se formovaly zhruba před 8000 až 6000 lety. Typy našich kulturních krajin byly vymezeny podle různých kritérií – typů reliéfů, půd, klimatických podmínek a vegetačního stupně. Důležitá klasifikace vychází z typů vegetačního krytu a využití krajiny člověkem. Rozlišujeme krajinu lesní a luční,

zemědělsko-lesní, zemědělskou, urbanizovanou, průmyslovou, těžební ad. (HOLEČEK, 2003).

2.3.2 Krajina jižních Čech

Významný vliv na současnou podobu jihočeské krajiny měla v minulých desetiletích a staletích její geografická poloha. Jižními Čechami vedly cesty mezi Prahou, hlavním městem Království českého, a Vídní, metropolí habsburské monarchie. Zároveň však byly z pohledu obou center periferií, navíc bez významnějších nalezišť nerostných surovin. To předurčilo podobu jihočeské krajiny. Jižní Čechy byly ve větší míře osídleny až relativně pozdě vrcholně středověkou kolonizací, kdy se dříve špatně přístupné území stalo doménou a zázemím mocných rodů.

Jihočeský kraj je druhým plošně nejrozsáhlejším krajem a jeho hospodářské charakteristiky patří k nadprůměrným. Díky rozloze jsou jeho přírodní podmínky značně rozmanité. Z významných a známých geomorfologických celků se zde rozkládají Třeboňská a Českobudějovická pánev, Novohradské hory a část Šumavy. Na sever zasahuje oblast Středočeské pahorkatiny, na východ pak Českomoravská vrchovina. Jihočeská krajina dlouho nebyla výrazněji zasažena industrializací a také průmyslové podniky, které zde vznikly ve druhé polovině 20. století, byly situovány izolovaně do větších měst. Zemědělství, podobně jako v řadě jiných oblastí, předurčilo tvář krajiny (ŠANTRŮČKOVÁ, 2012). Princip diktatury založený na centrálním plánování a na likvidaci jakékoliv samostatnosti měl na naši krajinu během druhé poloviny 20. století značný vliv. Krajina se stala všech a nikoho, vydána napospas nařízením, úkolům a plánům. Zpochybnění soukromého vlastnictví půdy vyloučilo osobní zodpovědnost za její stav a podobu. Zásahy do krajiny se až na některé výjimky vyznačovaly neadekvátním měřítkem, nevytvářely jeden celek s pevným stylem tak jako v minulosti (LOKOČ, LOKOČOVÁ, 2010). Přesto, že se pochopitelně ani jižním Čechám po roce 1948 nevyhnula kolektivizace a intenzifikace zemědělské výroby, zdejší přírodní podmínky zabránily extrémům. V podmáčených pánvích zůstaly zachovány rybníky a jinde balvanité výchozy skalního podloží spolu se svažitostí terénu nedovolily nadměrné scelování lánů. Krajina jižních Čech je díky tomuto vývoji jemnozrnější, tvořená menšími ploškami a více si uchovala ráz tradiční české venkovské krajiny (ŠANTRŮČKOVÁ, 2012). Poměrně častým a výrazně regionálně

podmíněným znakem kulturní a historické charakteristiky je dochovaná lidová architektura či některé její prvky nebo konstrukce. Unikátním příkladem vesnice s dochovanou urbanistickou strukturou i souborem budov ve stylu tzv. selského baroka ze 70. let 19. století jsou Holašovice (KUPKA, 2010).

Podíl lesů je obecně vyšší, a to nejen v horských oblastech (Šumava, Novohradské hory), ale i jinde. Zachovalost jihočeské krajiny podtrhuje několik dochovaných komponovaných krajinných areálů a parků, které vznikly zejména v přírodně krajinářském duchu na přelomu 18. a 19. století. Celkově ji utváří zachovalé vegetační i stavební historické prvky a struktury; vesnice s charakteristickými staveními s volutovými štíty v duchu tzv. selského baroka, hráze rybníků, aleje a mohutné solitérní stromy, drobné i větší sakrální památky, ale i jména vesnic tam, kde dnes není po osídlení ani stopy. Kulturní krajina jižních Čech nese stopy svého dlouhého vývoje a středověké, renesanční, barokní, přírodně krajinářské i moderní aspekty se v ní organicky prolínají (ŠANTRŮČKOVÁ, 2012).

2.4 Památkový fond

Památkový fond jako jeden z nejvýznamnějších součástí bohatství našeho státu a národa má obrovský přínos z hlediska jeho nenahraditelných hodnot jak historických, tak i uměleckých, estetických, památkových i užitkových. Úroveň péče o památkový fond je dokladem obecné úrovně vyspělosti společenského systému v daném státě (KADLEC, SVOBODA, 2007). Památkový fond České republiky zahrnuje nemovité památky, jako jsou církevní a sakrální stavby, lidová a venkovská zástavba, technické památky včetně dopravních staveb, ale také archeologická naleziště a kulturní krajinu formovanou lidmi. Patří sem také soubor bývalých šlechtických sídel, tedy hradů a zámků, s unikátně dochovaným mobiliářem, tedy původním vybavením, a historickými knihovními fondy. Neméně hodnotné jsou movité památky, tedy umělecká díla (například sochy a malby), cenné uměleckořemeslné předměty, k nimž patří klenoty, nábytek a vybavení domů a domácností, ale také zbraně nebo hudební nástroje. To nejvíce cennější z našeho movitého i nemovitého dědictví je státem chráněno – přibližně 40 tisíc nemovitostí a 40 tisíc děl a předmětů je evidováno jako kulturní památka. Asi tři stovky nejvýznamnějších z nich má status nejvyšší – národní kulturní památka. Nadnárodní význam a hodnota dvanácti kulturních statků České republiky byly celosvětově uznány zapsáním na Seznam světového dědictví UNESCO. Některé

památky však stále chátrají. V České republice je přes 40 tisíc kulturních památek, z toho je více než sedm set na seznamu památek ohrožených (ANONYMOUS (c), 2016).

2.4.1 Památkový fond historických zahrad

Památkový fond historických zahrad podléhá státní památkové péči, a tudíž platnému památkovému zákonu s jeho prováděcími předpisy, zaujímá stále větší a větší pozornost odborné i široké veřejnosti. I když náš první památkový zákon č. 22/1958 Sb. se jmenoval O kulturních památkách, byla památka ve svém významu degradována jako doklad historického vývoje společnosti a v současně platném zákoně č. 20/1987, který má název O státní památkové péči, je ponížena na pouhou věc. A přitom není pochyby o tom, že památka je ve své podstatě umělecké dílo nebo kulturní předmět či statek, anebo znak prostředí, mající historický, technický, architektonický i vědecký význam, ať už jde o jednotlivost nebo o soubor. Památka zahradního umění je potom taková památka, jejíž podstatu i formu tvoří zejména historická zahrada, park nebo sad (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 1999). Ty nejhodnotnější zahrady a parky jsou chráněny jako kulturní památky, jiné sice chráněny nejsou, ale přesto mohou být významným dokladem historického a společenského vývoje, životního stylu a zahradní kultury minulosti (ANONYMOUS (f), 2017).

Památková péče vytvořila v českých zemích pracoviště. Po rozpadu Státní památkové správy a někdejších Památkových úřadů, fungujících až do roku 1953 s výkonnou pravomocí, to byl Státní ústav památkové péče a ochrany přírody a Krajská střediska státní památkové péče a ochrany přírody, která vznikla (jak již název napovídá) na území někdejších krajů od roku 1958 do roku 1959. V důsledku reorganizace krajského zřízení v roce 1960 došlo k jejich soustředění zhruba do nynějšího stavu, kdy je známe pod označením regionálních Ústavů památkové péče. Již v oněch střediscích se začala formovat péče o historické zahrady a parky, a to ze zcela praktických důvodů; do kompetence patřila též přímá správa hradních, zámeckých a palácových zahrad, u nichž se začaly z faktických potřeb vytvářet i zásobní zahrady. Přitom tam, kde tyto historické zahradní areály nespádaly pod přímou správu památkového střediska, anebo tam, kde tento fond vůbec nebyl, byla problematika zařazena do oddělení ochrany přírody. (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ,

1999). Špičkovou kvalitu péče o památky zahradního umění zajišťuje jedno z úze specializovaných pracovišť Národního památkového ústavu – Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži. Jeho odborní pracovníci jsou připraveni podat pomocnou ruku kolegům památkářům i majitelům nebo správcům státních i soukromých památek. Péče o historické zahrady a parky vyžaduje specifické znalosti a zkušenosti z různých oborů. Na každém pracovišti Národního památkového ústavu působí minimálně jeden specialista, který se tomuto typu památek věnuje. Jeho úkolem je znát obecné zákonitosti údržby a regenerace památek zahradního umění, identifikovat a posoudit hodnoty a kulturně-historický význam konkrétní památky (tedy historický vývoj a záměry jednotlivých tvůrců). Na jejich základě dokáže určit, co je na dané památce nejcennější a co má být chráněno. Stanoví také, jakou formou o památku pečovat – tedy priority a postupy údržby (ANONYMOUS (f), 2017).

2.5 Vývoj zahradního umění

2.5.1 Středověké zahrady

Vznik prvních zahrad byl u nás zaznamenán ve středověku a souvisel s počátečním rozvojem osídlení. V převážné míře šlo o zahrady klášterů, ať už samostatných nebo uvnitř ohrazených měst, kde menší zahrady měly i farní a výstavnější měšťanské domy. Existenci zahrad, byť menšího rozsahu, lze předpokládat též uvnitř opevnění hradů či hrazení dvorů (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Prostorové uspořádání těchto zahrad je dáno především praktickými hospodářskými hledisky a nikoliv širším výtvarným záměrem. Výjimku v tomto směru představují pouze středověké zahrady islámu – od Indie až na Pyrenejský poloostrov, kde se dále v celém období středověku udržovaly a výtvarně rozvíjely tradice orientálních architektonických zahrad (MAREČEK, 1992). V porovnání s přepychovými islámskými zahradami nebo zahradami Blízkého východu byly naše středověké zahrady střídmější, což nepochybně vyplývalo z jiných nároků na využívání i odlišných klimatických podmínek. Pro všechny druhy našich středověkých zahrad byla charakteristická uzavřenost, přítomnost součástí pokládaných za zdroje moudrosti a symboly života a v neposlední řadě členění na díly určené k obživě, učení a rozjímání (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004).

2.5.2 Renesanční zahrady

Renesance, označovaná jako znovuzrození, znamenala programový návrat italských umělců a vzdělavců 15. a 16. století k antickému umění, myšlení a životnímu stylu. V renesančním chápání přestal být život pouhou přípravou duše k životu věčnému a změnil se v hodnotu sám o sobě. Také renesanční zahrada se rozvíjela ze zásad antického umění právě v Itálii, která byla mezi evropskými zeměmi nejbohatší na antické památky. Principy zahradní tvorby zahrnují humanistické názory na krásu krajiny, kulturu bydlení a osobní pohodlí (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Zahrada se stává prostorem pro reprezentaci, místem pro přijímání hostů i prostředím pro odpočinek a zábavu. Krása se neomezuje na detaily jednotlivých rostlin či staveb, pozornost se zaměřuje na celkové výtvarné pojetí zahrady. Velký důraz je kladen na výtvarnou návaznost budovy a okolní zahradní úpravy (ANONYMOUS (e), 2017). Teoretik renesančního umění Leone Battista Alberti ve svých dílech „De architectura“ (O architektuře) a „Libri de Re aedificatoria decem“ (Deset knih o stavitelství) zformuloval představu o zahradě, která byla rozšířeným obytným prostorem a tvořila se stavbou jeden nedílný a harmonický celek. Přestože zůstávala skryta za ohradní zdí, důležitou roli hrála také její vazba na okolí v podobě výhledů na město, sídlo a krajinu.

Zahrada si zachovala formální úpravu. Byla pravidelně řešená, vyvážená, proporční a prostorově a architektonicky sjednocená s domem, kterému byla v kompozici podřízena (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Tvořily ji květinové záhony, živé ploty, umělecky stříhané či tvarované stromy a keře nebo aleje, doplněné o kamenné sošky a kašny, vše formované do přísně geometrických útvarů a uzpůsobené k dekorativním účelům. Ve svažitých terénech se značně oblíbě těšily terasy, oblíbeným prvkem byly umělé jeskyně a různé labyrinty. To všechno mělo v člověku vyvolat smyslné prožitky, okouzlit ho a přivést k úžasu (DAVID, SOUKUP, 2013).

2.5.3 Barokní a barokně klasicistní zahrady

Rozvoj zahrad v údobí baroka charakterizuje i v našich podmínkách nesmírná bohatost co do četnosti i výrazu. Vývojově navázal na manýristické zahradní kompozice konce 16. století, v nichž se již oproti vžitému schématu renesančních zahrad uplatňovala dynamičnost, plasticita a rozptýl rovnováhy jednotlivých částí. Projevil se zakládáním zahrad, které byly nedílnou součástí architektur paláců, zámků, městských rezidencí i venkovských letních sídel a v neposlední řadě též klášterů. Barokní zahradu lze označit za svébytný produkt evropského umění 17. a 18. století, který se uplatnil ve dvou základních typech, italském a francouzském, označovaném jako barokně klasicistní zahrada. V obou případech šlo o zahrady formální.

Italský typ představuje zahradu členitého terénu, utvářenou a šířící se od konce 16. století z Itálie v návaznosti na manýristickou fázi formování (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Architektonicky ztvárněné zahradní prostory byly vlastně pokračováním obytné plochy pod širým nebem. Výrazně se začala uplatňovat osová symetrie, kdy osu území tvořila hlavní cesta, směřující kolmo na střed zahradního průčelí. Moderním prvkem se stala sala terrena, propojující zámek se zahradou. Tam, kde to charakter krajiny umožnil, zakládají se raně barokní zahrady ve svažitém terénu, který stavebníka přímo vybízí k budování teras, zídek s balustrádami, schodišť, vyhlídkových altánů či gloriétů. V rovinných částech vznikaly malé, většinou čtvercové či obdélníkové záhony, které se skládaly vedle sebe a vytvářely tak členitou mozaiku, protkanou sítí cest. U italských zahrad hrála rozhodující roli stavební složka – kromě již zmíněných typů se oblibě těšily umělé jeskyně (grotty), jízdárny, voliéry, sochy, bazény a další stavbičky sloužící k potěše a kratochvíli (DAVID, SOUKUP, 2013).

Typ francouzské barokně klasicistní zahrady představuje rozlehlou plošnou architektonickou kompozici, která tvoří jeden organický celek s okolní záměrně upravovanou krajinou. Za zakladatele francouzské barokně klasicistní zahrady je pokládán André Le Nôtre, k jehož nejznámějším návrhům patří monumentální komplex ve Versailles. Barokně klasicistní velkorysé kompozice zahrnují hloubkovou krajinnou osu vycházející ze stavby a perspektivně pokračující do krajiny a též kontrast rozsáhlých parterů a bočních bosketů modelovaných z tvarovaných keřů a stromů, přehlednou gradaci prostorů, monumentální bazény a kanály (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Jedna z nejznámějších francouzských zahrad v Čechách se nachází

v areálu zámku v Dobříši (DAVID, SOUKUP, 2013). V jižních Čechách je nejznámější barokní (francouzská) zámecká zahrada v Českém Krumlově.

2.5.4 Zahrady a parky klasicistní, krajinářské a historizujících forem

Nový trend ve vývoji zahradní tvorby, představovaný anglickým krajinářským parkem, se rozvíjel v našich podmínkách od konce 18. století. V průběhu 19. století pak zahradní tvorbu zcela ovládl. Charakterizovala jej značná bohatost forem, kterou podpořila rozmanitost prostředí. Pod jeho vlivem byla upravována především šlechtická sídla a jejich široké okolí, nové úpravy však rychle pronikaly i do urbanistických celků. V našich podmínkách se přitom uplatňoval jak přímý inspirační vliv děl významných anglických krajinářů 18. století, tak inspirační vliv zprostředkovaný, a to zejména významnými krajinářskými díly Německa, Francie a těch, jež vznikala v ostatních částech tehdejšího Rakouska-Uherska. Nový styl v zahradní tvorbě formovaný od počátku 18. století v Anglii vycházel ze sociální, ekonomické i politické situace (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Pro umění té doby byla charakteristická nestálost a nevyrovnanost, ztráta slohové jednoty a vázanosti. Jedinou tradiční slohovou silou byl klasicismus, který přežíval z 18. století. Právě v tomto období se z větší části odpoutal od baroka a vydal se svou vlastní cestou, směřující k antickým vzorům (DAVID, SOUKUP, 2013).

Do krajinářské tvorby se v českém prostředí promítaly dvě vývojové vlny romantismu. V období od konce 18. století do poloviny 19. století dozníval raný německý romantismus, v následném období převládl romantismus anglický. Tvorba krajinářských parků v jižních Čechách má svoje specifika. Probíhala v prostředí, kde hospodaření s půdou má dlouholetou tradici. Po staletí kultivovaná krajina se středověkými rybníky, barokními bažantnicemi, oborami a rozsáhlými loveckými revíry, se stala živnou půdou pro svébytnou tvorbu velkorysých krajinných souborů. Mnohé z nich dosahují evropského významu, například krajinný soubor Hlubocko, Novohradsko, Orlicko, Čimelicko – Rakovicko či Libějovicko – Lomecko. Vznik a utváření krajinářských kompozic v jižních Čechách dobře znázorňuje vývoj buquoyských zahrad a krajinářských úprav v Nových Hradech. Ranou tvorbu dokládá mimořádný příklad parku Terezino údolí u Nových Hradů, zakládaný v 70. letech 18. století jako „Zahrada přátelství“ sentimentálně romantické orientace (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004).

2.6 Obnova historických zahrad

Pod pojmem obnova se skrývá více významů, jako například uvedení zahrady do původního stavu (rekonstrukce), celkové zhodnocení (rehabilitace) nebo návrat zanedbané zahrady s původní funkcí zpět do života (revitalizace) (REŠ, 2009).

Obnova historické zahrady nás staví před velmi obdobné otázky jako obnova jiných památek historické architektury. Také zde je prvním naším úkolem rozlišení následných vrstev a stanovení jejich vzájemného vztahu a kritické zvážení jejich historické a umělecké hodnoty. Na základě tohoto rozboru pak stanovíme cíl a způsob obnovy.

Ve srovnání s jinými architekturami minulosti však nás zahrada staví před řadu úkolů zcela zvláštních, jež vyplývají z toho, že zahrada na rozdíl od jiných stavebních památek není dílem ukončeným a neměnným. Její proměnlivost vyplývá jednak z toho, že ve své rostlinné složce je živoucím organismem, podrobeným vlastní zákonitosti růstu a zanikání, jednak i zcela zvláštního postoje, který v historických dobách člověk k zahradě měl. Dům a vůbec architektura v užším smyslu je ve své koncepci vždy pojímána jako dílo, které vzniká naráz jediným tvůrčím činem a je zamýšleno jako dílo trvalé. I když je stavba podrobována změnám, děje se tak zásahem kompozičně i časově ohraničeným. Naproti tomu zahrada je chápána od počátku jako dílo neukončené a uskutečňující se opětovnými dílčími tvůrčími činy. Intenzita těchto tvůrčích zásahů, měnících zahradu, je v různých slohových obdobích různá a v podstatě se od renesance přes baroko do romantismu 19. století stále více zvětšuje a prohlubuje (DOKOUPIL, 1957).

Historické zahrady a parky zlepšují životní prostředí obyvatel. Zvyšují estetickou hodnotu prostředí a zatraktivňují danou lokalitu o to více, je-li v blízkosti zámek nebo jiná historická budova. Vyšší biodiverzitou a ekologickou stabilitou zvyšují biologickou hodnotu prostředí. Pokud nejsou oploceny, zlepšují průchodnost daného území pro živočichy. Zajišťují přírodní stanoviště mnoha druhů organismů a mohou tvořit skladebné části územních systémů ekologické stability. V případě zániku či záměrné devastace historických parků a zahrad může dojít k poškození biodiverzity. Při obnově historických zahrad a parků je třeba zajistit všechny potřebné náležitosti, zejména povolení ke kácení dřevin, které vydává zpravidla obecní úřad, závazná stanoviska orgánů ochrany přírody a odborné posudky tak, aby nedošlo k porušení a

zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, popř. zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů (REŠ, 2009).

2.6.1 Poznání historické zahrady – analýza terénu

Hlavním pramenem poznání historické zahrady je analýza v terénu, která dovoluje odkrýt známky a zbytky jejího někdejšího stavu – jsou více či méně zachovány stavby, cesty, zařízení, lze zjistit znaky dřívějších tvarových úprav i na porostech apod. Tyto zbytky jsou různě zachovány a způsoby jejich odkrývání i hodnocení jsou analogické archeologickému výzkumu i metodice slohové analýzy umělecko-historické. Často jsou takto v terénu zachovány pozůstatky dvou nebo několika následných stavů zahrady, jež se překrývají nebo prostupují (DOKOUPIL, 1957).

2.6.2 Poznání historické zahrady – plány a zobrazení

Velký důraz při přípravě obnovy historických zahrad a parků je kladen na shromáždění a rozbor historických podkladů (REŠ, 2009). Plány zahrad se zachovaly v archivech na podiv hojně, bývají často i datovány nebo je aspoň lze datovat nepřímo archivními doklady, rozbořem písma nebo jinými prostředky historické analýzy. Často lze plány doložit několikrát vývojový stav zahrady. Plány samy jsou dvojího druhu: buď jde o projekty, o plány, které vznikly před oním stavem zahrady, pro něž jsou dokladem, nebo jde o plány, které z toho nebo onoho, nejčastěji fiskálního a katastrálního důvodu vznikly dodatečně jako zachycení stavu, který v době pořizování plánu odpovídal skutečnosti. Plány prvního druhu jsou zpravidla podrobnější a výmluvnější, neposkytují však jistotu, že zahrada byla zařízena opravdu tak, jak plán předvídá. Často k realizaci projektu nedošlo vůbec, ještě častěji se stávalo, že projekt byl při provádění pozměněn nebo proveden jen kus. Je proto vždy nutné ověřit reálnost plánu v terénu. Nevýhodou plánů dodatečně vzniklých je jejich částečná souhrnnost, se kterou zachycují jen hlavní rozdělení ploch; velmi pak padá na váhu i to, že nám neříkají nic o tom, kdy vznikl stav zahrady, který zobrazují, ani o tom, je-li zachycený stav výsledkem celistvého tvůrčího činu, či zda – jak je tomu nejčastěji – zobrazují stav, který je výsledkem řady úprav a proměn. To je nutno si uvědomit především u

katastrálních map prvního vyměrování, jež máme prakticky pro všechny naše historické parky a zahrady. Toto vyměrování se provádělo v našich zemích od dvacátých do padesátých let 19. století, přičemž Morava byla zpracovávána dříve než Čechy. Vyměrování padlo právě do doby, kdy dochází houfně k rušení starých formálních zahrad a k jejich přeměně v módní romantické krajinné parky (DOKOUPIL, 1957).

2.7 Ucelený přehled historických parků a zámeckých zahrad jižních Čech

V této kapitole naleznete ucelený přehled všech historických parků a zámeckých zahrad jižních Čech. Všechny parky a zahrady byly zmapovány a byla vytvořena digitální mapa, která se nachází v přílohách, jako příloha č. 1.

2.7.1 Českokrumlovsko

Mezi klenoty na Českokrumlovsku patří bezpochyby zámecká zahrada v Českém Krumlově. Zámecká zahrada je součástí komplexu zámku, který je v České republice druhým nejrozsáhlejším areálem. První je samozřejmě areál Pražského hradu. Zámecká zahrada má dvě části, anglickou a francouzskou. V anglické části se nachází otáčivé hlediště, kde se každoročně pořádá spousta divadelních inscenací, dále se zde nachází letohrádek Bellarie, který není návštěvníkům zpřístupněn.

V Červeném dvoře se nachází barokní zámek, který je dnes využíván jako protialkoholní léčebna a je obklopen zámeckým parkem.

Do Rožmberka láká pozornost návštěvníků zejména hrad, který se nachází nad řekou Vltavou. Ostatní zámecké zahrady a parky viz. tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Přehled zámeckých zahrad a parků na Českokrumlovsku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecká zahrada	Český Krumlov	11 ha	Západní okraj města Český Krumlov
Zámecký park	Červený dvůr	117 ha	8 km severozápadně od Českého Krumlova
	Rožmberk nad Vltavou	6,4 ha	18 km jižně od Českého Krumlova

2.7.2 Písecko

Na Písecku máme pouze zámecké parky, a to hned několik. Mezi nejznámější patří dle mého názoru Orlík nad Vltavou. Orlík nad Vltavou je proslulý především díky krásnému zámku, který obklopuje Orlická vodní nádrž.

Rozsáhlý krajinářský park s romantickými prvky, utvářený v letech 1802 až 1904 jako zázemí významného šlechtického sídla, vznikal přeměnou romantické krajiny vltavského kaňonu. Strmé svahy zmizely po roce 1962 pod hladinou Orlické přehrady spolu se 40 ha parku a nový pohledový horizont tvoří široká vodní hladina rozložená ve výšce 60 m. Park nenásilně přechází do okolní krajiny, která byla utvářena společně s ním (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004). Ostatní zámecké parky viz. tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Přehled zámeckých zahrad a parků na Písecku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecký park	Čimelice	11,2 ha	18 km severně od Písku
	Drhovle	3,1 ha	8 km severozápadně od Písku
	Orlík nad Vltavou	143 ha	23 km severně od Písku
	Protivín	7,6 ha	12 km jihovýchodně od Písku
	Strážovice	1 ha	15 km severovýchodně od Písku
	Vráž	12 ha	9 km severně od Písku

2.7.3 Prachaticko

U Prachaticka se trochu více rozepíšu, jelikož odtud pocházím. Samozřejmě nejznámější zámeckou zahradu je u nás Kratochvíle. Kratochvíle se nachází dva kilometry západně od Netolic, přibližně 23 kilometrů od Prachatic. Kratochvíle je brána jako jeden z klenotů renesančního stavitelství u nás, ve střední Evropě. Na Kratochvíli se nachází i obřadní sál, kde se do roka koná mnoho svateb. Svatby se mohou konat i přímo v zámecké zahradě, ale vždy záleží na povětrnostních podmínkách, a proto je příprava svatby v zahradě velmi náročná. Například v říjnu loňského roku, roku 2016, zde probíhaly přípravy k filmu, tudíž byl vstup do areálu zámku omezen. Každoročně se zde pořádají i divadelní představení. Vodní příkop kolem vily a vnitřní zahrady umožňuje zajímavou kompozici pro divadlo. Pravidelně zde vystupuje například Divadlo Continuo nebo netoličtí ochotníci.

Další zámecká zahrada se nachází ve Vimperku. Vimperk je vzdálen 17 kilometrů od Prachatic. Zámek se nachází na návrší nad městem, parky a zahrady se rozkládají na svahu přímo pod zámkem i přímo v areálu zámku. Dnes by se dalo o zámecké zahrady i parcích mluvit spíše jako o bývalých. Parky na svahu mají spíše už charakter lesního porostu, jelikož údržba ve svazích je velmi náročná. Zahrady, které se nacházejí v areálu, zarůstají plevelem a většinou se neudržují. V nejbližší době je plánovaná rozsáhlá rekonstrukce celého zámku i areálu, kterou si zámek opravdu zaslouží.

Na Prachaticku jsou ještě čtyři zámecké parky v Bohumilicích, Dubu u Prachatic, Lčovicích a Zdíkově (viz. tabulka č. 3).

Tabulka č. 3: Přehled zámeckých zahrad a parků na Prachaticku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecká zahrada	Kratochvíle	5,4 ha	2 km západně od Netolic
	Vimperk	1,4 ha	17 km západně od Prachatic
Zámecký park	Bohumilice	5 ha	5 km severně od Vimperku
	Dub u Prachatic	3 ha	11 km severně od Prachatic
	Lčovice	3,3 ha	8 km severovýchodně od Vimperku
	Zdítov	12,5 ha	7 km severozápadně od Vimperku

2.7.4 Strakonicko

Na Strakonicku mezi největší zámecké parky patří Blatná a Libějovice. Oba dva zámecké parky mají výměru kolem 40 ha. Ostatní zámecké parky a zahrady mají výměru kolem 4 ha a méně, jen zámecký park ve Štěkni má kolem 13 ha. Všechny je naleznete vypsane v tabulce č. 4.

V Blatné se nachází středověký vodní hrad s oborou, přestavěný v reprezentační sídlo, obklopené v 1. polovině 19. století krajinářským romantickým parkem s dochovanými staletými duby, sejpy po rýžování zlata, skalními partiemi s jeskyněmi, empírovým zahradním domkem, oživený po dvě staletí stádem daňků. V Libějovicích byl krajinářský park založený roku 1822, bez stavebních doplňků, vložený do centra areálu monumentálních barokních úprav krajiny. Kompozice parku byla narušena nevhodným novodobým využitím (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004).

Tabulka č. 4: Přehled zámeckých zahrad a parků na Strakonicku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecká zahrada	Bratronice	2 ha	8 km jihozápadně od Blatné
	Lnáře	4 ha	30 km severozápadně od Strakoníc
	Řepice	3,9 ha	4 km severně od Strakoníc
	Tažovice	2,1 ha	10 km jihozápadně od Strakoníc
Zámecký park	Blatná	40 ha	15 km severně od Strakoníc
	Čekanice	4,3 ha	6 km jižně od Blatné
	Čestice	1,5 ha	7 km západně od Volyně
	Kladruby	3,7 ha	10 km západně od Strakoníc
	Libějovice	40 ha	Mezi městy Vodňany a Netolice
	Němčice	3,6 ha	10 km jihozápadně od Strakoníc
	Osek	3,7 ha	8 km severovýchodně od Strakoníc
	Střela	2,4 ha	4 km západně od Strakoníc
	Střelské Hoštice	0,3 ha	11 km západně od Strakoníc
	Štěkeň	12 ha	7 km východně od Strakoníc
	Vojnice	2,8 ha	15 km západně od Strakoníc

2.7.5 Tábořsko

Na Tábořsku najdeme nejvíce zámeckých zahrad a parků v jižních Čechách. Největší zámecký parky jsou v Jistebnici a Chotovinách.

V Chotovinách najdeme krajinářský park s klasicistními prvky a barokní úpravou v okolí zámku dostal v poslední třetině 19. století romantickou podobu. Založen byl jako součást venkovského šlechtického sídla. Spolu s parkem byla utvářena i krajina v širokém okolí.

V Jistebnici je historizující krajinářský park bohatý na exotické dřeviny, založený také v poslední třetině 19. století. Spolu se zámkem vytváří významný soubor jednotného slohového výrazu. Soubor je částečně narušen stavbami z doby, kdy byl využíván Československou lidovou armádou (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004).

Ostatní zámecké zahrady a parky viz. tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Přehled zámeckých zahrad a parků na Táborsku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecká zahrada	Hroby	2,4 ha	12 km východně od Tábora
	Kamenná Lhota	1,5 ha	11 km severozápadně od Tábora
	Mladá Vožice	3 ha	15 km severovýchodně od Tábora
	Vyšetice	1,5 ha	23 km severně od Tábora
Zámecký park	Bechyně	4,5 ha	23 km jihozápadně od Tábora
	Brandlín	1,4 ha	8 km severovýchodně od Soběslavi
	Budislav	1,5 ha	10 km severovýchodně od Soběslavi
	Dírná	13,1 ha	10 km východně od Soběslavi
	Hroby	2,4 ha	12 km východně od Tábora
	Chotoviny	23 ha	8 km severně od Tábora
	Chýnov	6,9 ha	9 km východně od Tábora
	Jistebnice	22,5 ha	14 km severozápadně od Tábora
	Nadějkov	20 ha	9 km severovýchodně od Milevska
	Nemyšl	20 ha	11 km severně od Tábora
	Oltyně	1,7 ha	10 km západně od Tábora
	Planá nad Lužnicí	25 ha	8 km jihovýchodně od Tábora
	Přehořov	4,5 ha	3 km jihovýchodně od Soběslavi
	Radenín	2,7 ha	13 km jihovýchodně od Tábora
	Radvánov	2,8 ha	16 km severovýchodně od Tábora
	Stádlec	6 ha	14 km jihozápadně od Tábora
Sudoměřice	6,6 ha	5 km východně od Bechyně	
Vodice	4,6 ha	22 km SV od Tábora	

2.7.6 Českobudějovicko

Na Českobudějovicku je zámeckých zahrad a parků méně než například na Strakonicku nebo Tábořsku. Mezi nejznámější zámecké parky patří na jihu Čech bezpochyby Hluboká nad Vltavou.

Nejzajímavější a turisty nejvyhledávanější památkou Hluboké nad Vltavou je zámek. Stojí nad městem a v průběhu staletí se stal symbolem nejen Hluboké, ale i celých jižních Čech. Na místě zámku dříve stával hrad, který vznikl ve 13. století. Zámek obklopuje rozsáhlý park, měří téměř dvě stě hektarů. Pro srovnání – náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích má výměru 133 x 133 metrů, tedy přibližně 1,8 hektaru. Park vznikl v době, kdy Schwarzenbergové přestavovali barokní sídlo na romantický novogotický zámek, konkrétně v letech 1840–1871. To, že tu musí existovat velkolepý park, prosazovala především kněžna Eleonora, která dokonce kontrolovala průběh prací. Komplikované bylo například zarovnávaní terénu. Ve vzdálenějších místech od zámku, kde bylo potřeba také provést parkové úpravy, se do té doby nacházely aleje. (ANONYMOUS (b), 2017).

Další zajímavý zámecký park se nachází v Nových Hradech. Romantický krajinářský park byl založen na konci 18. století na pozůstatcích renesančních a barokních zahradních úprav. V kompozici je čitelné klasicistní formování v podobě hvězdicových průhledů a alejí. Komponovanými průhledy je park na severu propojen se záměrně utvářenou okolní krajinou (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Dále se zde nachází Terezino údolí, o kterém Vám více řeknou další kapitoly. Terezino údolí je navštěvováno především díky své romantické podobě, zachovalým stavbám a uměle vytvořenému vodopádu nacházejícího se nad řekou Stropnicí.

Ostatní zámecké zahrady a parky naleznete v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Přehled zámeckých zahrad a parků na Českobudějovicku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecká zahrada	Borovany	3,5 ha	15 km jihovýchodně od Českých Budějovic
	Komařice	4,5 ha	12 km jižně od Českých Budějovic
Zámecký park	Boršov nad Vltavou	2,2 ha	7 km jižně od Českých Budějovic
	Březí u Týna nad Vltavou	2,9 ha	5 km jihovýchodně od Týna nad Vltavou
	Hluboká nad Vltavou	58 ha	9 km severně od Českých Budějovic
	Koloděje nad Lužnicí	1,2 ha	3 km severně od Týna nad Vltavou
	Neznašov	2,4 ha	3 km západně od Týna nad Vltavou
	Nové Hrady	15 ha	30 km jihovýchodně od Českých Budějovic
Park	Na Podskalské a Poříčské louce	110 ha	Hluboká nad Vltavou
	Dolní Bažantnice	29 ha	Severně od města Nové Hrady
	Terezino údolí	68,8 ha	1 km jižně od Nových Hradů

2.7.7 Jindřichohradecko

Na Jindřichohradecku mezi největší zámecké parky patří zámecký park v Chlumu u Třeboně, který leží kousek od rakouských hranic. Výměra parku je kolem 30 ha a park je ohraničen obcí, komunikací a hrází rybníka.

Chtěla bych se ještě zmínit o parku Jižná, který se nachází u zámku Červená Lhota.

Červená Lhota, zámek s giardinettem, vystavěný na skalnatém ostrově, se odráží v klidné hladině rybníka. Renesanční vzhled vrátila zámeckým štítům obnova na počátku 20. století. Romantickou atmosféru místa dotvářejí krajinářské parkové úpravy na březích rybníka i v okolí zámecké kaple (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004).

Červená Lhota je často využívána filmaři. Nejznámější pohádka, která zde byla natočena, je dle mého názoru Zlatovláska s výbornými hereckými představiteli Jorgou Kotrbovou, Petrem Štěpánkem nebo Ladislavem Peškem. Filmů a pohádek zde natočených není málo. Zámek si zahrál přibližně ve dvaceti filmech.

Tabulka č. 7: Přehled zámeckých zahrad a parků na Jindřichohradecku

	Název	Rozloha	Poloha
Zámecká zahrada	Jindřichův Hradec	0,2 ha	V Jindřichově Hradci (jižní výběžek historického jádra města)
Zámecký park	Budíškovice	6,5 ha	7 km východně od Dačic
	Český Rudolec	4,5 ha	10 km západně od Dačic
	Dačice	10 ha	36 km východně od Jindřichova Hradce
	Chlum u Třeboně	30 ha	20 km jižně od Jindřichova Hradce
	Kardašova Řečice	4,3 ha	12 km severozápadně od Jindřichova Hradce
	Staré Hobzí	3,9 ha	8 km jižně od Dačic
	Stráž nad Nežárkou	3,2 ha	12 km jihozápadně od Jindřichova Hradce
	Třeboň	6 ha	Na západní straně historického jádra Třeboně

2.8 Terčino údolí

Významná krajinářská úprava byla provedena v údolí Stropnice pod Novými hrady, kde byla v roce 1756 přebudována bývalá bažantnice na přírodně-krajinářský park. Využitím domácích dřevin (smrk, dub), ale i dřevin introdukovaných (douglaska, vejmutovka) a řady bylin (později zplaněných), bylo vytvořeno území, které bylo postupně doplňováno i dalšími stavbami (lázně, tzv. Švýcárna, Modrý dům) a zcela romanticky pojatým vodopádem z roku 1817. Tato lokalita, dříve nazývána Krásné údolí a od počátku 19. století Tereziino údolí (po hraběnce Terezii Buquoyové), patřila ve 2. polovině 19. století k nejkrásnějším šlechtickým parkům v českých zemích. Negativně do parku zasáhla povodeň v roce 1936, kdy byly narušeny některé stavby, především Modrý dům, který pak již nebyl obnoven. Svůj významný krajinářský charakter si však park zachoval dodnes, a proto patří i po převzetí státem k vyhlášeným chráněným územím – je národní přírodní památkou Terčino údolí (ANONYMOUS (a), 2006).

2.8.1 Terezie Buquoyová-Paarová

Marie Terezie (1746-1818) se narodila jako druhé dítě Jana Václava Paara (1719-1792) a jeho manželky hraběnky Marie Antonie Esterházyové (1719-1771). Jediným jejím sourozencem byl o dva roky starší bratr Václav (1744-1812), s nímž Terezii vázalo silné pouto. Paarové drželi dědičně titul nejvyššího dvorského poštmistra. Tereziin otec byl významnou osobností dvorského života a v centru Vídně vlastnil výstavní palác. Ve stejném roce, kdy se svatebním průvodem do Francie vyprovázel arcivévodkyni Marii Antonii, získal pro svůj rod dědičný knížecí titul. Hlavními paarovskými sídly v Čechách byly Bechyně a Kardašova Řečice. Účetní materiál z rodinného archivu dokládá mezi Novými Hradky a paarovskými majetky hojnou frekvenci návštěv i zásilek všeho možného. Skutečnost, že se Terezie až do konce života podepisovala „Paar-Buquoy“ ilustruje, nakolik byl paarovský původ významnou součástí její identity. Bližší okolnosti sňatku (1765) s Janem Nepomukem Buquoyem zatím neznáme (KRUMMHOLZ, 2012). Proslavil se jako organizátor hospodářských a sociálních reforem prováděných nejen na buquoyových panstvích, ale i v rámci celé habsburské monarchie. Za svůj vznik mu také vděčí řada vesnic,

sklářských hutí, rybníků a škol na Novohradsku, zmodernizoval lesní hospodářství na svých panstvích a také plavbu dříví z novohradských lesů (ANONYMOUS (a), 2006). Přestože Terezie přesídlila na manželova panství, zůstalo pro ni i nadále stěžejním vídeňské prostředí, kde ve vlastním domě zpravidla trávila zimní sezónu.

Životní role Jana Nepomuka Buquoye a jeho manželky korelují s dobovým vzorcem „veřejný muž vs. soukromá žena“. Zatímco se hrabě angažoval v mnoha oblastech politického a hospodářského života, pěstovala Terezie privátní kontakty a oddávala se svým zálibám. Manželství ovšem zůstalo bezdětné. Nahlížením dobovým prizmatem tedy Terezie „úlohu ženy“ nesplnila (KRUMMHOLZ, 2012).

2.8.2 Vznik a vývoj parku

Od osady Údolí se směrem na jihozápad až k tvrzi Cuknštejnu táhla v 17. století bažantnice a právě na jejím místě vzniklo Terčino údolí. Popud k založení tohoto přírodního parku dala v roce 1756 hraběnka Terezie Buquoyová. Jednalo se o vskutku mimořádný zakladatelský počín, který měl výrazně proměnit okolí sídla hrabat Buquoyů. Podle zápisu na pamětním kamení mělo dojít k „přetvoření divočiny v nádhernou nivu“.

Údolí řeky Stropnice postupně získávalo ráz romantické krajiny, v níž se střídaly loučky, háje a bylo tady zbudováno také několik zemědělských usedlostí. Terezie Buquoyová zde dala vysadit množství exotických dřevin, nechala založit umělé vodní nádrže, květinové záhony, alpinia i velký skleník s tropickými a subtropickými rostlinami. Ještě před rokem 1770 byla zbudována přímá alej od vjezdu do parku k nejbližšímu mostku, dále k ohradní zdi a pak před druhý mostek až k Hamerskému rybníčku, kde byla později postavena budova Lázníček (FIŠER, 2008). Nevelká, avšak stylově zajímavá budova byla postavena v letech 1788-1797 a sloužila jako soukromé lázně hraběcí rodině Buquoyů (ANONYMOUS (a), 2006).

V roce 1789 byl park v údolí Stropnice slavnostně otevřen. Při této příležitosti dostal francouzský název Valonchéri, tedy česky Krásné údolí. V dalších letech dostávalo Krásné údolí ráz tehdy módního anglického parku. Protože květinové záhony trpěly častými záplavami, byly po velké povodni v srpnu 1794 zrušeny a nahrazeny loukou. I tak tady na počátku 19. století napočítali 600 druhů rostlin a 2000 jejich kultivarů.

Když v roce 1803 Terezie Buquoyová ovdověla, nechala si v parku postavit Modrý dům, přízemní pavilón nazývaný tak podle své modré střechy, který v létě obývala, aby si svého Krásného údolí více užila. V Modrém domě byl dámský pokoj, jídelna, společenská místnost, ložnice, pracovna a kabinet. Pavilón doplňovala kuchyňská budova a hospodářský dvorec. Jakousi poslední tečkou za jejími zahradními úpravami bylo v roce 1817 zřízení všemi turisty tolik obdivovaného vodopádu. (FIŠER, 2008). Napájí ho pomocí náhonu se stavidly samotná říčka Stropnice (ANONYMOUS (g), 2017). Do okolní skály byly vytesány verše romantických básníků a poblíž zbudována rybářská chata a Tončina chata, nazvaná tak podle hraběnčiny věrné služky. Rok na to už hraběnka Terezie Buquoyová nebyla mezi živými. Protože hraběnka Terezie Buquoyová zemřela bezdětná, Krásné údolí zdědil s celým novohradským panstvím synovec jejího zesnulého chotě Jiří František Buquoy, proslulý učenec, podnikatel a vynálezce. Právě on park na počest jeho zakladatelky přejmenoval na Theresienthal, Tereziino či Terčino údolí. Nový majitel park rozšířil přikoupením pozemků od sedláků z okolních vsí Krčín, Humenice či Údolí, nechal zvětšit Gabrielin rybník a zbudovat kaskádu.

V dalším kultivování Terčina údolí pokračoval jeho jediný syn Jiří Jan Buquoy, známý sběratel starožitností, který zde dal v místech jednoho selského stavení zbudovat Švýcarský dům, jednopatrové stavení alpského typu. V dalších letech nechal vysazovat aleje, propojující jednotlivé stavby v parku a skupiny dřevin. Některé zasahují i do volné krajiny mimo park, zvláště působivá je kaštanová alej, která spojuje Terčino údolí s tvrzí Cuknštejnem (FIŠER, 2008). Na místě Cuknštejna nebo někde poblíž stávalo zřejmě již ve 14. století původní sídlo vladyků Žestovců ze Světví. Cuknštejn dnes patří k nejlépe dochovaným středověkým tvrzím v jižních Čechách (ANONYMOUS (a), 2006).

Do doby Jiřího Jana Buquoye spadá největší rozkvět tohoto romantického, ba pohádkového koutu v údolí Stropnice. Ne náhodou se Terčino údolí právě v druhé polovině 19. století řadilo k nejkrásnějším šlechtickým parkům v Čechách. Pak však přišla první světová válka a s ní i období stagnace. Park byl sice udržován, zachovával si svůj půvab, ale jeho „zlatá“ doba byla už ta tam. K jeho úpadku pak došlo po konfiskaci majetku a následném vyhnání rodu Buquoyů z Československa v roce 1945. Jedině vyhlášením Terčina údolí za chráněné území se tehdy podařilo zachránit tento krásný přírodní kout v sousedství Nových Hradů před úplnou devastací (FIŠER, 2008).

Vyhlášení ochrany území však hodnoty obsažené v parku ani zdaleka nebyly uspokojivě ochráněny. Vzhledem k nedostatku pracovních sil a v minulosti i přežívající tendenci nezasahovat do vývoje chráněných území, zůstal park v podstatě od druhé světové války bez náležité údržby. V důsledku neřízené sukcese vegetace se park změnil v pouhé degradační stadium dřívějšího stavu. Nelesní plochy zůstaly z větší části neobhospodařovány a došlo k jejich zarůstání náletem různých dřevin původně pocházejících i z umělých výsadeb. V červenci 1984 bylo celé území při vichřici postiženo rozsáhlými polomy. Většina objektů v parku chátrá, pouze Lázněčky a Švýcarský domek jsou opraveny a příležitostně využívány k rekreaci. Území bylo v nedávné minulosti negativně ovlivněné celkovou eutrofizací prostředí zaviněnou zejména splachy hnojiv z okolních zemědělských pozemků (polí), z nichž mnohé patří dokonce přímo do rezervace, zapříčiňují rozvoj nitrofilní vegetace uvnitř chráněného území (EKRT, 2012). V současnosti prochází nejzajímavějšími partiemi tohoto přírodně krajinářského parku okružní naučná stezka dlouhá pět kilometrů, která návštěvníkům umožňuje udělat si alespoň částečný obrázek o tom, jak to tu kdysi vypadalo (FIŠER, 2008).

2.8.3 Vegetace a složení dřevin

Národní přírodní památku Terčino údolí tvoří krajinný lesopark v současné době tvořený z velké části kulturními a polokulturními loukami a lesy (EKRT 2012).

Luční porosty NPP Terčino údolí jsou skvělým příkladem souladu šetrného lidského hospodaření a přirozených přírodních pochodů. Louky, zejména v okolí Lázněček, patří k jedněm z nejzachovalejších na celém Novohradsku. To, že se zde hospodařilo a hospodaří dodnes velmi šetrným způsobem, dokládá přítomnost chráněných druhů rostlin a živočichů. Význam těchto luk byl oceněn i v současnosti, kdy byly díky výskytu modráska očkovaného zařazeny do celoevropské soustavy Natura 2000 (EHRlich, LEpší, PAVLÁTOVÁ, 2007). Luční porosty jsou v současné době téměř v celém území koseny a mulčovány (EKRT, 2012).

Rostlinnou a živočišnou pestrost lesů a luk Terčina údolí umocňují vysazené rostliny, z nichž některé se v parku samovolně rozšiřují již desítky let. Při vycházce tak můžeme pozorovat severoamerické druhy muchovníků a zanicí zimolezovitou nebo jihoevropský kakost hnědočervený. Nepřehlédnutelní jsou i solitérní jedinci

platanu javorolistého a cypřišku Lawsonova u Modrého domu (EHRlich, LEpší, PAVLÁTOVÁ, 2007).

Mezi významné dřeviny patří borovice lesní, borovice vejmutovka, buk lesní, cypřišek Lawsonův, douglaska tisolistá, dub letní, javor klen, jírovec maďal, lípa malolistá a smrk ztepilý (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004).

2.8.4 Prvky v parku

Cuknštejn

Tuto působivou stavbu zbudoval koncem 15. století vladyka Vilém Pouzara z Michnic. Po jeho smrti se tvrz stala majetkem jeho synovce Oldřicha Pouzara z Michnic. Když zemřel, stal se Cuknštejn majetkem jeho nejstaršího syna Svojšeho Pouzara z Michnic. Později přešla tvrz do vlastnictví vladyckého rodu Boubínských z Oujezda a po nich Kábů z Rybňan. Cuknštejn patřil od roku 1597 Jiříkovi Kábovi z Rybňan, který tuto tvrz na počátku třicetileté války opustil. V roce 1620 vypálili opuštěný Cuknštejn císařští vojáci. Zřejmě netušili, že se jejich vrchní velitel polní maršál Karel Bonaventura Buquoy zakrátko stane jeho majitelem. Buquoyové sice tvrz opravili, ale pro nás naštěstí ji nijak dál stavebně neupravovali. Cuknštejn jim sloužil jen pro hospodářské účely a díky tomu nám zůstal dochován ve vzácné podobě pozdně gotického hrádku (FIŠER, 2008). Po 2. světové válce byla tvrz, do té doby v majetku šlechtického rodu Buquoyů, konfiskována. Objekt byl na konci 50. let 20. století upraven pro hromadnou odborářskou rekreaci. Tato stavební úprava jej zachránila před zánikem, zároveň však znamenala likvidaci většiny původních architektonických detailů, výplní otvorů oken a dveří, kachlových sporáků a podlah (ANONYMOUS (a), 2006). V posledních desetiletích však nebyl příliš udržován a teprve v nedávné době se zásluhou svého nového soukromého majitele dočkal postupné renovace (FIŠER, 2008).

Obrázek č.1: Terčino údolí – tvrz Cuknštejn (zdroj: <http://www.trebonsko.cz/tereziino-tercino-udoli-nove-hrady>)

Švýcarský dům

Romantickou stavbu Švýcarského domu dal postavit v roce 1852 hrabě Jiří II. Buquoy. Před průčelím stavby byla otevřena vyhlídka na panorama Nových Hradů s dominantami hradu a klášterního kostela sv. Petra a Pavla. Nedaleko se nacházel Gabrielin rybník, pojmenovaný podle manželky Jiřího I. Buquoye. Na východním břehu rybníka byl umělý vrch zvaný „Jiřího pahorek“ s Březovým altánem, odkud se otevíral dlouhý průhled do údolí řeky Stropnice až k Modrému domu (EHRlich, LEpší, PAVLátová, 2007).

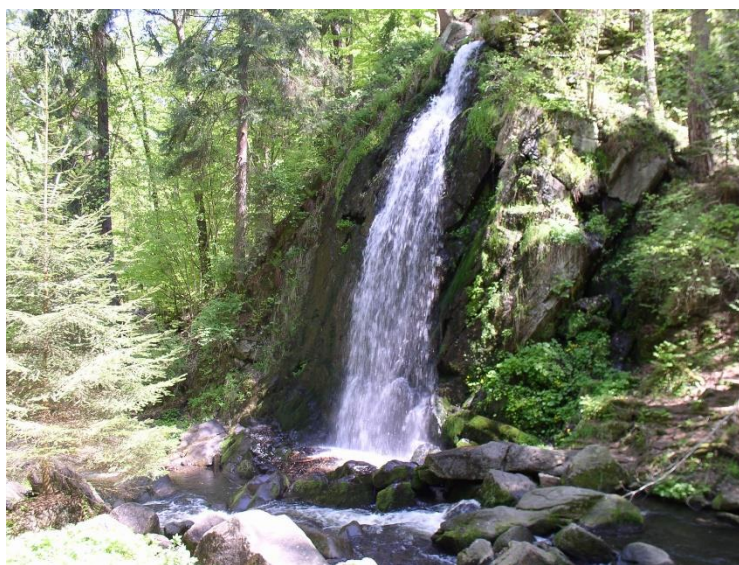
Modrý dům

Dnešní ruina Modrého domu byla kdysi elegantní, půdorysně lichoběžnou stavbou o rozměrech 15 x 12 m, krytá šindelovou střechou. Tento malý podsklepený zámeček skýtal své obyvatelce veškerý komfort. Kromě velkého sálu obsahoval šest dalších obytných místností s parketovými podlahami: jídelnu, dámský pokoj, pracovnu, ložnici, kabinet a komoru personálu (KRUMMHOLZ, 2012). Modrý dům byl od založení Krásného údolí součástí jádra parku. Současnou empírovou podobu získal v roce 1803, kdy si jej hraběnka Terezie dala upravit k letnímu bydlení. V těchto letech vrcholilo romantické utváření parku, jehož součástí se stalo rozmístění tabulek s verši a citáty na stromech a skalách v okolí domu. Hraběnka později prodala park svému synovi hraběti Jiřímu I., který z vděčnosti k zakladatelce pojmenoval park na

„Tereziino údolí“. Při povodních v letech 1915 a 1936 voda strhla část Modrého domu, který však již poté nebyl opraven.

Vodopád

Již na konci 18. století se údolí nad Modrým domem přeměnilo navezením velkých balvanů v horskou bystřinu. V roce 1817 byl v romantickém parku zřízen nad kamenitým korytem umělý vodopád napájený náhonem z říčky Stropnice. V první polovině 19. století se pod vodopádem nacházela Rybářská chata, postavená z březových klád. Koryto Stropnice překlenovaly mostky z neopracovaných kmenů. Vysoko ve svahu stála Toniččina chýše s výhledem do údolí řeky s vodopádem (EHRLICH, LEPŠÍ, PAVLÁTOVÁ, 2007). Letos v zimě díky silným mrazům došlo k zamrznutí celého dvacetimetrového vodopádu. Pod ledem protékal jen malý proud vody. Naposledy byl tento úkaz viděn před více jak dvaceti lety.

Obrázek č. 2: Tercino údolí – vodopád (zdroj: <https://www.hrad-novehrady.eu/cs/fotogalerie/5855-tercino-udoli>)

Lázněčky (Václavovy lázně)

V letech 1788-1797 byly vybudovány malé soukromé lázně dnes nazývané Lázněčky (ANONYMOUS (g), 2017). Areál lázní sestával ze dvou křídel hospodářských budov a centrálně umístěné lázeňské budovy v empírovém slohu. Stavbu pojmenovala hraběnka Terezie po svém otci, Václavu Paarovi, jak připomínal nápis na balustrádě. V budově lázní se nacházel salonek, lázeň, kabinet, kuchyně a

toaleta. Salon s mramorovým krbem byl vybaven rokokovým nábytkem. Vlastní lázeň byla zařízena na způsob krápníkové jeskyně. Podél stylového oplocení areálu byly vysazeny pyramidální topoly, uprostřed byl bazén s vodotryskem. U severního průčelí lázně byla terasa s výhledem na řeku Stropnici a Modrý dům (EHRlich, LEpŠÍ, PAVLÁTOVÁ, 2007).

2.9 Kratochvíle

Za možná vůbec nejkrásnější renesanční vilu severně od Alp považují znalci tento zámek, který stojí v líbezné jihočeské krajině kousek od Netolic (DAVID, SOUKUP, 2009).

Obrázek č. 3: Kratochvíle – věž se vstupní bránou (zdroj: vlastní)

2.9.1 Vznik a vývoj

První písemné zmínky o předchůdci dnešní Kratochvíle – tvrzi a hospodářském dvoře Leptač, pocházejí z roku 1401, kdy byl majitelem netolický občan Mikoláš Kugl (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004). Když r. 1569 jmenoval Vilém z Rožmberka Jakuba Krčína z Jelčan regentem svých panství, odměnil ho za věrné služby darováním dvora Leptače s vesnicemi Horním a Dolním Třebánkem (zaniklými). Nový majitel začal brzy nato, ještě před r. 1577, v blízkosti dvora Leptače stavět nový objekt nazývaný tvrz Nový Leptač, který sestával pouze z hlavního stavení a byl spíš pro ozdobu než jako opevnění obehnan vodním příkopem a zdí. Místnosti byly vyzdobeny malbami s loveckou tematikou. Protože se Vilémovi zalíbil i nově vystavěný objekt,

byla nakonec sepsána v r. 1580 smlouva, podle níž Krčín získal od pánů z Lobkovic Sedlčany a postoupil Vilémovi z Rožmberka tvrz Nový Leptač s příslušenstvím. Nový majitel hned následujícího roku přejmenoval Nový Leptač na Kratochvíli a v r. 1582 započal s přestavbou tvrze na renesanční zámek. Dvůr Leptač byl zbořen v r. 1696 (TRÍSKA, 1986).

Tento půvabný, zajímavě řešený architektonický klenot – renesanční letohrádek – vznikl vlastně u obory, kterou zde v roce 1579 založil Jakub Krčín z Jelčan právě pro Rožmberky. Byla to obora, „která předčí svou ohromností všechny obory“, jak ještě v roce 1679 uvádí Bohuslav Balbín. Chovalo se tam na 3000 kusů vysoké zvěře včetně z Moravy dovezených daňků. Byla zde i ohrada pro chov divokých králíků (OTRUBA, 2007).

Letohrádek, patrová vila obdélníkového půdorysu, byl situován do okrajové jižní části ostrova a usazen v bažinatém terénu na olšových a dubových pilotech. Fasádu letohrádku bohatě zdobila sgrafita a malby s nápaditou manýristickou koncepcí v podobě nik prostoupených sloupy (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004). Zámecké stavení bylo vybudováno uprostřed okrasné zahrady, plné zeleně a květin, zasázených do záhonů připomínajících pestré geometrické obrazce. Součástí zahrady byla i její zásobovací a bylinná část, ve které se pěstovaly aromatické bylinky pro zámeckou kuchyni a také melouny, cibule, mrkev, pohanka a konopí. Voda pro kuchyni a zahradu proudila na zámek umělou stokou zvanou Krčínka, pojmenovanou podle svého stavitele Jakuba Krčina z Jelčan. Vedla od vesnice Hrbov a přiváděla na Kratochvíli vodu z potoka Melhulka přes rybníky Dolní Nadýmač a Čichtický. Měla sloužit nejen k zásobování zámku vodou, ale i k pohonu vodních hříček, fontán a vodních strojů v zámecké zahradě. Součástí zahrady a jejích fontán byla i bohatá sochařská výzdoba, kterou nechal pořídit Vilém z Rožmberka v roce 1586 v rakouském Innsbrucku (HAJNÁ, PAVELEC, VAVERKOVÁ, 2011). Vně vodního příkopu dotvářel zahradu široký zelený pás navazující na ohradní zeď prostoupenou na třech stranách domky. Roku 1586 byly dle archivních záznamů zřízeny v zahradě vodní hříčky, které však neměly dlouhého trvání. Ve východní části areálu se nachází kaple Panny Marie, která je jedna z mála sakrálních staveb pozdní renesance na území Čech.

Roku 1592 Vilém z Rožmberka zemřel a českokrumlovské panství, jehož součástí byla i Kratochvíle, zdědil poslední vladař domu Rožmberského, Petr Vok. Ten přikázal dokončit zahradu mezi vilou a tvrzí Leptač. Za jeho vlády byli v oboře

chování hřebci, ale také velbloudi. Roku 1602, kdy postoupil Petr Vok krumlovské panství (tedy i Kratochvíli) císaři Rudolfovi II., skončilo nejslavnější období zámeckého areálu. Od roku 1622 byla Kratochvíle v držení Eggenberků, v roce 1719 ji získali Schwarzenberkové. V roce 1922 přešel zámecký areál do rukou státu, který jej spravuje dodnes (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). V tomto roce se Kratochvíle přestala využívat jako letní rezidence a byla používána jako domov pro soudní úředníky, jako sirotčinec nebo dokonce jako sýpka. Po roce 1950 byla vyvíjena snaha zachránit zbývající struktury Kratochvíle (ROGASCH, 2007).

Roku 1981 byla ve vile zřízena stálá expozice animované filmové tvorby. V letech 1980-1986 zpracoval Otakar Kuča návrhy na obnovu zahrady, vycházející z původního renesančního vzhledu, avšak s přihlédnutím na pozdější stavební zásahy. Rozhodujícím motivem bylo obnovení vodního příkopu v roce 1992 a tím i obnova ostrovního charakteru vnitřní zahrady. Postupná obnova zámeckého areálu pokračovala rehabilitací kostela P. Marie, který byl znovu vysvěcen v roce 1997 po rozsáhlé obnově, jejíž součástí bylo mimo jiné restaurování pozoruhodné renesanční štukové výzdoby (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). Zahrada si zachovala svůj renesanční charakter, v její zadní části jsou záhony léčivých bylin a okrasných květin, vše zkomponováno do geometrických obrazců (DAVID, SOUKUP, 2009).

2.9.2 Popis zahrady

Kompoziční uspořádání zahrady zůstalo zachováno bez podstatných změn. Jádro zahrady tvoří ostrov s letohrádkem a zahradou ve tvaru obdélníku o poměru stran 1:2. Ostrov obemyká vodní kanál, přerušovaný na hlavní ose kamenným mostem, směřujícím do hlavního vchodu vily. Na vodní příkop navazuje po obvodu široký travnatý pás tvaru obdélníkového rámu (štěpnice). Zahradu uzavírá na jižní straně pás budov s kaplí a fortifikační zeď se zahradními domky na zbylých třech stranách. Postupně restaurovanou ohradní zeď přerušují niky se sedátky nebo vyhlídkovými okny. Interiér zahrady oživuje fresková výzdoba dochovaná v pozoruhodné míře po obvodu ohradní zdi (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004). V zahradě se dodnes nachází bylinářská zahrada.

Obrázek č. 4: Kratochvíle – ostrov s letohrádkem a zahradou (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 5: Kratochvíle – bylinářská zahrada (zdroj: vlastní)

2.9.3 Složení dřevin

Na Kratochvíli došlo ke spojení architektury s malířstvím a zahradnickým uměním a tím bylo vytvořeno obzvláště intimní prostředí – zahrada vlastně představovala interiér v exteriéru. Mívala i sochařskou výzdobu, fontány, kašny a různé vodní hříčky. Mezi vodním příkopem a zahradní zdí jsou dnes pouze trávnickové plochy, které jsou občas, zvláště v zadní části, přerušené ovocnými výsadbami (již v roce 1613 byla u zámku založená ovocná zahrada) (HIEKE, 1984). V rámci obnovy, evokující renesanční stav areálu, byly rehabilitovány v letech 1981-1992 jednotlivé zahradní prostory. Tvarované stromky v keramických nádobách (černý jeřáb) evokují

fortifikační zídku a alej, původně lemující ostrov. Současně umožňují průhledy do obvodové části zahrady. Vnější obdélný rám za vodním kanálem, nazývaný podle mladšího využití štěpnice, byl obnoven ve zjednodušené formě jako ovocný sad. Po obvodu vodního příkopu přibyla nově souvislá řada ovocných stromů. Zadní příčná část obvodového rámu zahrady je řešena jako zelinářská a bylinářská zahrada. Takzvaně na dožití zůstávají v travnatém pásu po stranách hlavního vstupu jehličnaté dřeviny z počátku 20. století. Mezi významné dřeviny patří cypřišek hrachonosný, cypřišek Lawsonův, jasan ztepilý, nahovětec kanadský, zeravinec japonský (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004).

2.9.4 Kostel Narození Panny Marie

Ke každému šlechtickému sídlu patřil posvátný prostor kostela či kaple, jenž poskytoval potřebné duchovní zázemí. Jestliže nemohl být součástí samotného paláce, budoval se v těsné návaznosti na hlavní sídelní objekt.

Kostel v Kratochvíli byl vystavěn v letech 1585 až 1589, nejspíše podle projektu Baltazara Maggiho. Na počáteční rok výstavby snad ukazuje letopočet 1585 doložený na vikýři nad vchodem. Do stejné doby se datuje i krov kostela. Mariánské zasvěcení církevního prostoru dobře prozrazuje výzdoba západního portálu tvořená postavami dvou andělů s liliemi, jež odkazují na nevinnost Panny Marie. Stavba kostela je umístěna v nároží vstupní části do areálu vily (BŮŽEK, JAKUBEC, 2012). Na její „vyšší“ význam upozorňovala zvenku pouze vysoká okna s lomenými „gotickými“ oblouky, obvyklými v renesanci u církevních staveb. O co jednodušší byl vnějšek, o to krásněji byl vyzdoben interiér kaple. Přízemí lodi je řešeno hladkou bílou stěnou, směrem vzhůru ale přibývá ornamentiky a klenba září zlacenými štuky a malbami evangelijních výjevů podle grafických předloh Albrechta Dürřera (HAJNÁ, PAVELEC, VAVERKOVÁ, 2011). Dnešní průčelní věž byla přistavěna dodatečně, neboť druhotně překrývá obíhající malovaný vlys. O věži zachycené na vedutě Jindřicha de Verle mluví ovšem již zpráva z roku 1605, proto vznikla záhy po dokončení kostela. Kostel ukazuje typicky manýristický kontrast stroze působícího exteriéru a bohatě vybaveného interiéru, a to nejen malířskou a štukovou výzdobou, ale především architektonickým členěním (BŮŽEK, JAKUBEC, 2012).

2.10 Český Krumlov

2.10.1 Český Krumlov – hrad

Po Pražském hradu je druhým největším areálem hradu a zámku u nás, jedním z nejkrásnějších a nejrozlehlejších ve střední Evropě. Leží na vysokém ostrohu, oddělujícím Vltavu od Chvalšinského potoka (DAVID, SOUKUP, 2009). Tvoří jej na čtyři desítky budov a palácových objektů, obklopujících pět nádvoří. Je v nich asi 300 pokojů a sálů. Vyrůstaly zhruba po dobu šesti století a doba, přesněji řečeno požadavky na bezpečnost, reprezentaci, pohodlí a v neposlední řadě i měnící se móda formovaly jejich vzhled (DAVID, SOUKUP, 2007). Hrad založili příslušníci jedné z větví Vítkovců v 1. polovině 13. století, v roce 1302 se stal majetek Rožmberků (DAVID, SOUKUP, 2009). Hrad v Českém Krumlově je zapsán mezi památky UNESCO a nás bude v Českém Krumlově samozřejmě zajímat zámecká zahrada.

2.10.2 Český Krumlov – zámecká zahrada

Zahrada se nachází na západním okraji historického jádra města Český Krumlov. Rozkládá se na plošině vysoko nad údolím Vltavy a na svahu klesajícím ve směru západ – východ k pátému zámeckému nádvoří. Z jihovýchodní strany je zahrada vymezena ulicí K Zámecké zahradě a dále místní komunikací ke Kvítkovu Dvoru. Na severozápadě na zahradu navazuje výšina Ptačí hrádek.

Zahrada o výměře necelých 11 ha leží v nadmořské výšce od 517 do 552 m n.m. Dnešní stav je výsledkem ne zcela dokončené zahradní úpravy z let 1967 až 1982 podle projektu Ivo Hofmanna. Od roku 1958 se ve střední části zahrady před letohrádkem Bellaria konají divadelní představení, využívající tzv. otáčivé hlediště, jehož dnešní podoba pochází z let 1989 až 1992. Od roku 1990 dochází k soustavné konzervaci hodnotných vzrostlých stromů na celém území zahrady. Zámecký areál vlastní stát, zahrada je s výjimkou letohrádku Bellaria veřejnosti přístupná (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004).

2.10.3 Historie

Již odedávna lákal strmý skalnatý ostroh nad řekou Vltavou k pozorování, strážení, žití. Proto zde stál již ve 13. století hrad. Protahoval se v délce, nabýval na velikosti a důležitosti. Jeho zakladateli byli Vítkovci. Pak nastoupili páni z Růže, Rožmberkové, a tak za Viléma a Petra Voka se hrad proměnil v renesanční zámek. Jeho stavbu vedl Baltassare Maggi. V té době byla za zámek založena obora, kterou vybudoval v letech 1550–1575 Antonio Erizer Vlach. Je to důležitý moment pro rozvoj zámecké zahrady. Zprvu se na pozemku pěstovaly okrasné a užitkové rostliny. Další přestavba a rozvoj se uskutečnily za Eggenbergů v letech 1682-1687 (OTRUBA, 2007). Dnešní zámecká zahrada byla založena za panování knížete Jana Kristiána z Eggenberku. Jan Kristián překročil po sňatku s Marií Arnoštkou ze Schwarzenberku v roce 1666 k rozsáhlé přestavbě starého rožmberského zámku na pohodlné šlechtické sídlo v duchu své doby, jehož nedílnou součástí měla být i dvorní zahrada. Část pozemků musel kníže vykoupit od svých poddaných – krumlovských měšťanů. Vlastní založení zahrady trvalo celých šest roků (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004).

2.10.4 Majitelé hradu Český Krumlov

Rožmberkové

Páni z Rožmberka získali Český Krumlov jako dědictví po svých příbuzných, pánech z Krumlova, v roce 1302. Rožmberkové i páni z Krumlova patřili ke starobylému rodu Vítkovců s erbovním znakem pětিলisté růže. Rožmberkové záhy přesunuli do Českého Krumlova svoji hlavní rodovou rezidenci z hradu Rožmberka a Krumlov se tak pro ně stal sídelním městem na celých tři sta roků. Vladaři rožmberského domu patřili trvale k nejpřednějším osobnostem české šlechty, zastávali vysoké zemské úřady v Českém království a prosluli jako vzdělaní mecenáši kultury a umění. Asi největší rozkvět a sláva Českého Krumlova jsou spojeny s generací posledních Rožmberků, Vilémem a Petrem Vokem, kteří ve druhé polovině 16. století přestavěli hrad do podoby monumentální a honosné renesanční rezidence. Tehdejší prosperita města se projevila v bohaté stavební činnosti jeho obyvatel, která zcela změnila tvář města a učinila z něj jedno z nejvýstavnějších renesančních měst tehdejších Čech. Rožmberská éra na Krumlově skončila v roce 1602, kdy musel Petr

Vok kvůli tíživé finanční situaci prodat českokrumlovské panství císaři Rudolfovi II. a sám se odstěhovat do města Třeboně (HAJNÁ, 2010).

Habsburkové – Rudolf II.

Habsburská epizoda byla sice krátká, ale dramatická. Nejprve tady duševně nemocný Rudolfův levoboček don Julius d'Austria, kterého sem otec „uklidil“, aby nebyl příliš na očích, zavraždil svou milenkou Markétu Pichlerovou (a následně tady v roce 1609 v internaci zemřel), v roce 1611 se zámku na čas zmocnilo pasovské vojsko. Kvůli obavám z útoku českých stavů byl Krumlov v letech 1618-1620 nově opevněn.

Eggenberkové

V roce 1622 daroval císař Ferdinand II. zdejší panství spolu s panstvím netolickým a prachatickým štýrskému šlechtici a prvnímu císařskému ministrovi knížeti Janu Oldřichovi z Eggenberku. Eggenberkové tu nikdy trvale nesídlili; výjimkou byl pouze Oldřichův vnuk Jan Kristian I., který se tu usadil a dal zámek v letech 1682-1687 barokně přestavět (hlavně v interiérech). Založil i nádhernou zámeckou zahradu. Tím se Český Krumlov vymanil z provinční zaostalosti, hospodářské a umělecké stagnace, do níž upadl po třicetileté válce (DAVID, SOUKUP, 2013).

Schwarzenberkové

V období baroka pobývali Schwarzenbergové nejčastěji v Českém Krumlově, kterému se velikostí a důstojností vyrovnalo v celé habsburské říši jen málo sídel ostatních velmožů (ANONYMOUS (h), 2017). Schwarzenberkové, kteří v roce 1719 rozsáhlé eggenberské majetky zdědili, si zprvu Krumlov zvolili za ústřední rodové sídlo a provedli tu (hlavně kníže Josef Adam) poslední úpravy ve stylu baroka a rokoka. Některé budovy dali přestavět, znovu upravili interiéry paláců a kaple a v prostoru předsunutého opevnění vybudovali barokní Zámecké divadlo (1766), v zahradě pak Zimní jízdárnu (1744). Jejich dílem je také unikátní most Na Plášti, který v roce 1767 nahradil původní most dřevěný. Od konce 18. století však

Schwarzenberkové dávali přednost jiným sídlům, krumlovský zámek přesto dobře udržovali. Poslednímu soukromému držiteli Adolfu Schwarzenberkovi zkonfiskovalo majetek roku 1940 gestapo. V roce 1947 přešlo rodové jmění včetně Českého Krumlova do českého zemského vlastnictví a po zrušení zemského zřízení roku 1950 se stalo vlastnictvím československého státu (DAVID, SOUKUP, 2013).

2.10.5 Popis zahrady

Zahrada dostala tvar pravidelného protáhlého obdélníku, děleného symetrickými čtvercovými poli na partery s broderiemi, boskety, bazény a vodními kaskádami. Terén je členěn terasami s bohatou sochařskou výzdobou, schodišti a balustrádami (OTRUBA, 2007).

Člení se na terasu letní jízdárny, terasu dolního parteru s částečně rekonstruovanou rokokovou úpravou a terasu tzv. Horní zahrady ve volné zahradní úpravě s letohrádkem Bellarií, otáčivým hledištěm a Hudebním pavilonem. Na rozhraní Horní zahrady a dolního parteru se nachází pozoruhodná kaskádová fontána se sochami vodních bohů, alegoriemi čtyř ročních období, balustrádou a vázami. V rámci proměny zahrady ve stylu vídeňského rokoka ji navrhl okolo r. 1750 architekt Andreas Altamonte. Autory sochařské výzdoby z dolnorakouského mušlového vápence jsou sochaři Matyáš Griessler a Jan Antonín Zinner. Voda do kašny byla přiváděna dřevěným potrubím z horního zámeckého rybníka (DAVID, DOBROVOLNÁ, SOUKUP, 2006). Vznikala od roku 1749 a v roce 1765 ji dokončil Josef Griessler. Tyto práce byly uskutečňovány již za nových majitelů – Schwarzenberků. Osa končí na konci parku čtvercovým jezírkem s ostrůvkem. Ve zbylých partiích parku jsou zachovány volné úpravy krajinářského stylu. Na příčné ose dominuje Bellarie z let 1706-1708, která byla nešťastně „obohacena“ o otáčivé divadelní hlediště; atrakci na nesprávném místě, volající alespoň po novém milosrdném architektonickém řešení. V místě někdejšího bludiště stojí altán jako součást volných krajinářských výsadeb. Je s podivem, že nenarušuje strukturu zahrady, v níž je původní barokní členění čitelné. Navzájem si nikterak nepřekážejí (OTRUBA, 2007).

Obrázek č. 6: Český Krumlov – pohled na dolní parter (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 7: Český Krumlov – kaskádová fontána (zdroj: vlastní)

2.10.6 Složení dřevin

Ještě roku 1602-1603 jsou českokrumlovské zahrady uváděné jako smíšené, tj. s okrasnými keři, květinami, ovocnými dřevinami a zeleninou. Dnešní podobu získal park postupně za Eggenberků (francouzská zahrada s pravidelně členěnou plochou, záhony a boskety, kaskády, čtvercový bazén s ostrůvkem, letohrádek Bellarie) a za Schwarzenberků (velkolepá fontána, bludiště z r. 1752, které bylo r. 1843 opět zrušené, aj.). Ve vývoji parku se projeví raně barokní prvky.

Přírodní krajinářské řešení jistě neodpovídá daným dispozicím (rozloze a členění plochy, stylu zámeckých budov), ani původním záměrům, avšak krása věkovitých, mohutných dřevin spolu s menšími, světlými trávnickovými plochami vynahradí dnešní značně nestylové řešení celého parku. Introdukce nejvýznamnějších exot se datuje asi od r. 1789. Zadní partie (před rybníkem na konci parku) mají charakter lesa. Přední partie byly v minulých letech renovovány podle původních dispozic. V současné době roste v celém parku asi 35 jehličnanů a 99 listnáčů (HIEKE, 1984). Mezi významné dřeviny patří borovice Jeffreyova, borovice limba, borovice vejmutovka, buk lesní, douglaska tisolistá, dřezovec trojtrný, dub letní, dub uherský, jasan ztepilý, javor klen, javor stříbrný, jedle kavkazská, jedle řecká, jeřáb ptačí, lípa stříbrná, lípa velkolistá, líska turecká, modřín opadavý, platan javorolistý a tis červený (PAVLÁTOVÁ, EHRlich, 2004).

2.10.7 Prvky v zahradě

Letohrádek Bellarie

Ozdobou Horní zahrady je letohrádek Bellarie, připomínaný r. 1708 na místě dřívějšího pavilonu na zvýšené terase. V letech 1755-57 byl rokokově přestavěn zřejmě podle projektu A. Altomonta. Dvoupatrový objekt je kryt mansardovou šindelovou střechou se zdobnými měděnými vázami a vikýři s oválnými okny. Výrazným prvkem na fasádě je dvojité točité schodiště. Na horní terasu vedou dvě dvouramenná schodiště, na dolní dvě kočárové rampy. Autorem iluzivních maleb místností je František Jakub Prokyš (1713-91), malíř pozdního baroka a rokoka, který pro knížete Josefa Adama ze Schwarzenberku vyzdobil celou řadu prostor. V nedávné době byla opravena střecha a fasáda v barevnosti z doby rokoka v převažující holubičí

šedi. Část podzemních prostor slouží jako herecké šatny a zázemí Jihočeského divadla (DAVID, DOBROVOLNÁ, SOUKUP, 2006). V podzemním patře letohrádku se nachází barokní kuchyně, místnost s mašinerií tzv. „kouzelného stolku“ a dále umělá jeskyně – grotta. Její stěny pokryl Matthias André štukovou výzdobou, do níž zasadil také tisíce lastur škeblí, perlorodek říčních, úlomků skel a zrcátek (ANONYMOUS (d), 2017). Letohrádek je jediná část zámecké zahrady, která je veřejnosti nepřístupná. Na podzim letošního roku by měla začít rekonstrukce letohrádku. Potrvá několik let a odhadem je vyčíslena na 30 miliónů korun.

Obrázek č. 8: Český Krumlov – letohrádek Bellarie (zdroj: vlastní)

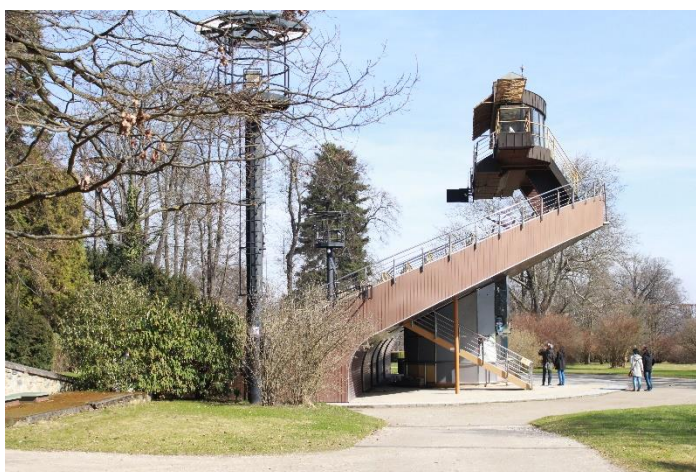
Hudební pavilon

Poblíž letohrádku obklopen staletými duby se nachází Hudební pavilon, drobná stavba se šindelovou mansardovou střechou. Byla postavena r. 1752 jako vyhlídkový altán uprostřed důmyslného pravoúhlého bludiště z habrových stromů. To bylo o sto let později zrušeno. Výmalbu stropu provedl r. 1752 opět F. J. Prokyš (DAVID, DOBROVOLNÁ, SOUKUP, 2006).

Otáčivé hlediště

Od roku 1958 se ve střední části zahrady před letohrádkem Bellaria konají divadelní představení, využívající tzv. otáčivé hlediště, jehož dnešní podoba pochází z let 1989 až 1992 (PAVLÁTOVÁ, EHRLICH, 2004).

Po druhé světové válce se nápad zrodil v hlavě scénografa Joana Brehmse. V r. 1958 se v režii Otto Haase konalo v nádherných kulisách zahrady a letohrádku představení Jiráskovy Lucerny a točnu se 60 diváky poháněla lidská síla. Pro velký úspěch již v příštím roce byla točna zvětšena a 400 diváků vozilo sem a tam 40 siláků. V letech 1989-93 bylo hlediště rekonstruováno, pojme nyní 658 diváků a místo lidské síly pracují čtyři elektromotory. Areál provozuje Jihočeské divadlo, s velkým úspěchem se zde hraje Shakespeare i Mozart, zpívá vodník v Rusalce (DAVID, DOBROVOLNÁ, SOUKUP, 2006). Osud otáčivé hlediště není zatím zřejmý. Jeho aktuální stav ovšem není dobrý. Byla vyhlášena soutěž o návrh nového otáčivé hlediště, výsledky jsou nám ovšem stále neznámé. Pohrává se i s myšlenkou přesunout otáčivé hlediště jinam, do blízkosti zámecké zahrady ovšem mimo její areál. Další nápad je točnu ponechat na svém místě, ovšem ji celou zrekonstruovat a udělat ji zasouvací, aby nenarušovala vzhled zahrady po celou dobu. Nyní má Magistrát Českých Budějovic, který je vlastníkem konstrukce otáčivé hlediště, nájem pouze do roku 2017. Usiluje však o jeho prodloužení. Představení Jihočeského divadla, která jsou plánovaná na letošní léto, to ovšem neohrozí.

Obrázek č. 9: Český Krumlov – otáčivé hlediště (zdroj: vlastní)

2.11 Význam historických parků a zahrad z pohledu ochrany přírody a krajiny

- vyskytují se zde vzrostlé stromy nebo jejich skupiny (často jsou vyhlášeny jako památné stromy či skupiny památných stromů)
- představují přírodní stanoviště mnoha druhů organismů (mnohdy zvláště chráněných)
- tvoří migrační prostor pro živočichy, mohou být součástí územních systémů ekologické stability
- historické krajinné celky navazují na volnou krajinu (např. Lednicko-Valtický areál)
- představují zvláště chráněná území a území začleněná do soustavy Natura 2000 (REŠ, 2009)
- pedagogická funkce – prezentace rostlin veřejnosti, ochrana genofondu rostlin. Ochrana genofondu se nemá vztahovat jen na to, čeho je zatím dost. Má cíl, analogický s ochranou přírody a kulturních památek nejrozličnějších kategorií: chránit hodnoty minulosti pro přítomnost a budoucnost (SEKERKA, 2013).

3. Závěr

Cílem mé bakalářské práce „Historické parky a zámecké zahrady jižních Čech“ bylo uvědomění si důležitosti a podstaty zámeckých zahrad a parků.

Zahrady a zámecké parky představují součást našeho bohatství a je potřeba se o ně starat a spravovat je. Každá zahrada nebo park, a nejen ty zámecké, se neustále vyvíjejí a vyžadují pravidelnou péči. V dnešní době některé zámecké zahrady prošly nebo procházejí rekonstrukcí, která je důležitá nejen pro jejich stav, ale také z pohledu turismu. Zahrada ve špatném stavu narušuje ráz okolní krajiny, a především narušuje vzhled zámku či hradu, nacházející se v její blízkosti. Zároveň spadají i pod ochranu přírody a krajiny a o to více je jejich ochrana velmi důležitá.

Obě zámecké zahrady i Terčino údolí, o kterých jsem psala, mají své kouzlo a svá specifika. Například zahrada v Českém Krumlově je jedním ze symbolů Jihočeského kraje a vytváří tak obraz české kultury i v zahraničí. Je zajímavé sledovat například protichůdné názory odborníků i laiků na existenci točny v českokrumlovské zámecké zahradě. Když jsem procházela touto částí zahrady, uvědomovala jsem si, že točna kráse a celkové atmosféře zahrady opravdu neprospívá. Zároveň jsem vzpomínala na všech nádherná představení, která jsem zde měla možnost vidět. Je opravdu těžké a zavazující správně rozhodnout, jak přistupovat ke každému razantnějšímu kroku v proměnách nejen této zahrady, ale vlastně celého kulturního dědictví naší země.

Zámeckou zahradu na Kratochvíli jsem si oblíbila. Stejně jako zámek neokouzlí monumentálností, ale opravdu, dle mého názoru, velmi vkusným řešením a vytříbeným vkusem těch, kteří o ni pečují. Naší povinností je zachovat nejen zámecké parky a zahrady, ale všechny památky po předcích pro naše budoucí generace.

4. Seznam použitých zdrojů

4.1 Seznam literatury

1. ANONYMOUS (a). *Novohradské hory a novohradské podhůří: příroda – historie – život*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-091-X.
2. BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: učebnice zeměpisu pro střední školy*. 2., upr. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2007. ISBN 978-80-86034-73-7.
3. BŮŽEK, Václav a Ondřej JAKUBEC. *Kratochvíle posledních Rožmberků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 9788074221743.
4. DAVID, Petr, Věra DOBROVOLNÁ a Vladimír SOUKUP. *Českokrumlovsko*. Praha: S & D, 2006. Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku. ISBN 8086899950.
5. DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *1000 hradů, zámků a tvrzí: [to nejkrásnější z Čech, Moravy a Slezska]*. V Praze: Knižní klub, 2009. ISBN 9788024226033.
6. DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Dějiny zámků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Knižní klub, 2013. ISBN 9788024242262.
7. DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Skvosty hradů*. Vyd. 2. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 9788024218311.
8. DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Skvosty zámků*. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 9788024224206.
9. DOKOUPIL, Zdeněk. *Historické zahrady v Čechách a na Moravě*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1957. Česká architektura, sv. 1.
10. EHRLICH, Marek, Lenka KŘESADLOVÁ, Čestmír LUHAN, Jiří OLŠAN, Marie PAVLÁTOVÁ, Marek PRINC a Daniel ŠNEJD. *Památky zahradního umění: součást národní a kulturní identity České republiky: katalog výstavy*. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2015. ISBN 9788085033687.
11. FIŠER, Vojtěch. *Od Šumavy k Novohradským horám*. Praha: Regia, 2008. Tajemné stezky. ISBN 978-80-86367-73-6.

12. HAJNÁ, Milena, Petr PAVELEC a Zuzana VAVERKOVÁ. *Zámek Kratochvíle*. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011. ISBN 9788085033373.
13. HAJNÁ, Milena. *Rožmberkové: cestovní průvodce*. České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2010. ISBN 9788085033045.
14. HIEKE, Karel. *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: SZN, 1984.
15. HOLEČEK, Milan. *Zeměpis České republiky: učebnice pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2003. ISBN 80-86034-53-4.
16. KADLEC, Miloš a Milan SVOBODA. *Památková péče, cestovní ruch a veřejná správa*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007.
17. KRUMMHOLZ, Martin. *Buquoyové Nové Hrady: Počátky krajinných parků v Čechách*. Praha: Atefactum / Ústav dějin umění AV ČR, 2012. ISBN 978-80-86890-44.
18. KUPKA, Jiří. *Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. ISBN 9788001046531.
19. LOKOČ, Radim a Michaela LOKOČOVÁ. *Vývoj krajiny v České republice*. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2010. ISBN 978-80-904807-3-5.
20. MAREČEK, Jiří. *Zahrada*. Praha: NORIS, 1992. ISBN 80-900908-1-8.
21. OTRUBA, Ivar. *101 našich nejkrásnějších zahrad a parků*. Praha: Beta, 2007. Má vlast (Beta-Dobrovský). ISBN 978-80-7306-320-7.
22. PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-55-9.
23. PAVLÁTOVÁ, Marie a Marek EHRLICH. *Zahrady a parky jižních Čech*. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2004. ISBN 8090291065.
24. REŠ, Bohumil. *Obnova historických zahrad a parků*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009. ISBN 978-80-87051-66-5.
25. ROGASCH, Wilfried a PICTURES BY PETR HRON .. [ET AL.]. *Castles & gardens: in Bohemia and Moravia*. Köln: Ullmann, 2007. ISBN 9783833141355.

26. TŘÍSKA, Karel. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Svoboda, 1986.

4.2 Seznam elektronických zdrojů

27. ANONYMOUS (b). *Hluboká nad Vltavou: Zámecké město* [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <https://hlubokanadvltavou.info/zamek-hlubokanad-vltavou/>
28. ANONYMOUS (c). *Národní památkový ústav: Památkový fond* [online]. 2016 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond>
29. ANONYMOUS (d). *Státní hrad a zámek Český Krumlov: Popis objektů areálu zámku Český Krumlov* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: <http://www.zamekceskykrumlov.eu/popis-zameckeho-arealu/>
30. ANONYMOUS (e). *Zahradnictví Franc: Historie zahrad* [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.zahrady-rostliny.cz/historie.html>
31. ANONYMOUS (f). *Národní památkový ústav: Památky zahradního umění* [online]. 2017 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/cinnosti/cinnosti-podle-specializace/pamatky-zahradniho-umeni>
32. ANONYMOUS (g). *Třeboňsko: Tereziino (Terčino) údolí – Nové Hrady* [online]. 2017 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <http://www.trebonsko.cz/tereziino-tercino-udoli-nove-hrady>
33. ANONYMOUS (h). *Česká republika – Zámky, hrady a jiné zajímavosti: Dějiny rodu Schwarzenbergů* [online]. 2017 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://www.zamky-hrady.cz/1/hluboka_dejiny_schw.htm
34. EHRLICH, M., P. LEPŠÍ a M. PAVLÁTOVÁ. *Průvodce naučnou stezkou NPP Terčino údolí* [online]. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – Správa CHKO Blanský les ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Českých Budějovicích, 2007 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://media1.mypage.cz/files/media1:4c7f5e66643d9.pdf.upl/NPP%20Ter%C4%8Dino%20%C3%BAdol%C3%AD.pdf>

35. EKRT, Libor. *Botanický inventarizační průzkum Národní přírodní památky Tercino údolí* [online]. Praha, 2012 [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: http://botanika.prf.jcu.cz/systematics/publikace/IP_botanika_TercinoUdoli_Ekrt_final02.pdf
36. SEKERKA, Pavel. *Genofondy rostlin v zahradní tvorbě* [online]. Praha: Botanická zahrada hlavního města Prahy, 2013 [cit. 2017-04-04]. ISBN 978-80-905198-2-4. Dostupné z: <http://ubzcr.cz/wp/wp-content/uploads/2014/04/SBORNIK-sm.pdf>
37. ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta. *Krajiny jižních Čech*. Geografické rozhledy: časopis pro výuku a popularizaci geografie [online]. 2012, Ročník: 2012(Číslo: 3), 30-32 [cit. 2017-01-05]. Dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2012/02/30-32.pdf>

5. Seznam příloh a obrázků

Příloha č. 1: Mapa zobrazující zámecké parky a zámecké zahrady jižních Čech (zdroj: vlastní)

Příloha č. 2: Podrobná legenda k příloze č. 1 (zdroj: vlastní)

Obrázek č.1: Terčino údolí – tvrz Cuknštejn (zdroj: <http://www.trebonsko.cz/tereziino-tercino-udoli-nove-hrady>)

Obrázek č. 2: Terčino údolí – vodopád (zdroj: <https://www.hrad-novehrady.eu/cs/fotogalerie/5855-tercino-udoli>)

Obrázek č. 3: Kratochvíle – věž se vstupní bránou (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 4: Kratochvíle – ostrov s letohrádkem a zahradou (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 5: Kratochvíle – bylinářská zahrada (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 6: Český Krumlov – pohled na dolní parter (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 7: Český Krumlov – kaskádová fontána (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 8: Český Krumlov – letohrádek Bellarie (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 9: Český Krumlov – otáčivé hlediště (zdroj: vlastní)

Obrázek č. 10: Terčino údolí – plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

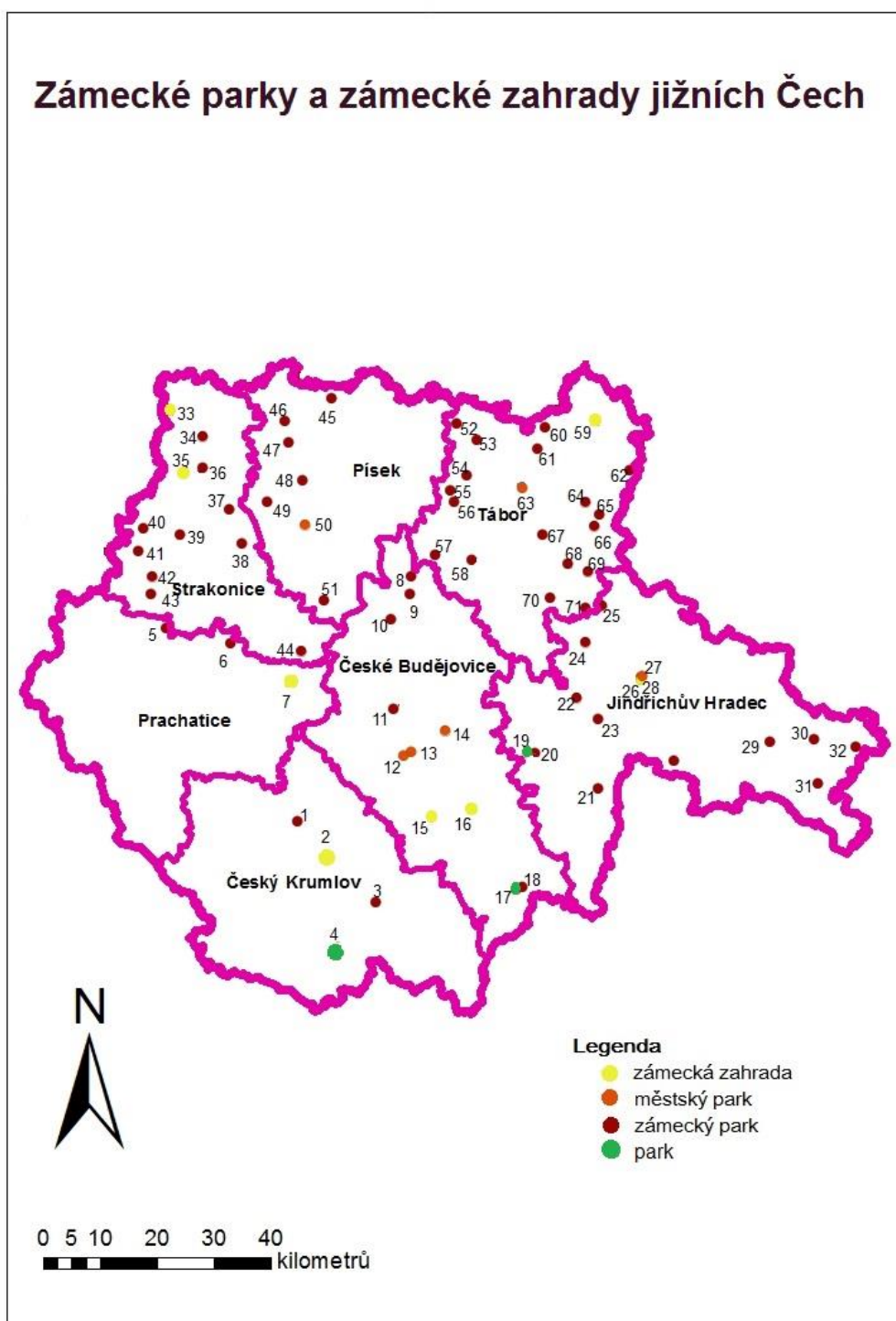
Obrázek č. 11: Terčino údolí – historický plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

Obrázek č. 12: Kratochvíle – plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

Obrázek č. 13: Český Krumlov – historický plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

Obrázek č. 14: Český Krumlov – plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

6. Přílohy

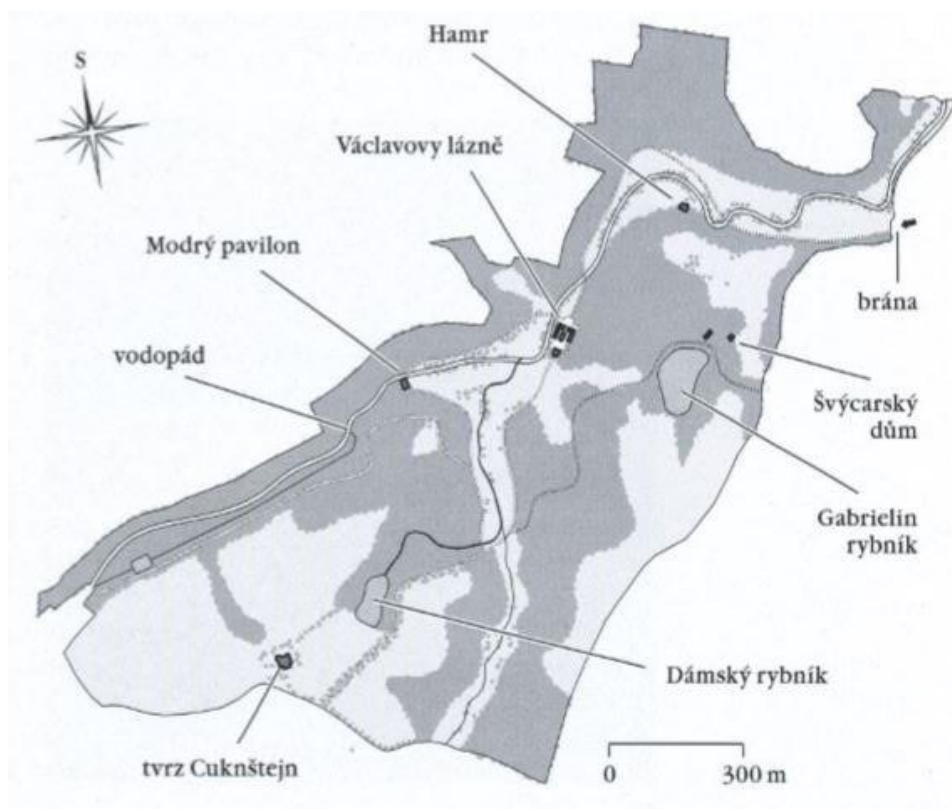
Příloha č. 1: Mapa zobrazující zámecké parky a zámecké zahrady jižních Čech (zdroj: vlastní)

Číslo v mapě	Okres	Název	Druh
1	Český Krumlov	Červený Dvůr	Zámecký park
2	Český Krumlov	Český Krumlov	Zámecká zahrada
3	Český Krumlov	Rožmberk nad Vltavou	Zámecký park
4	Český Krumlov	Vyšší Brod	Park
5	Prachatice	Lčovice	Zámecký park
6	Prachatice	Dub u Prachatic	Zámecký park
7	Prachatice	Kratochvíle	Zámecká zahrada
8	České Budějovice	Koloděje nad Lužnicí	Zámecký park
9	České Budějovice	Neznašov	Zámecký park
10	České Budějovice	Březí u Týna nad Vltavou	Zámecký park
11	České Budějovice	Hluboká nad Vltavou	Zámecký park
12	České Budějovice	ČB – Na sadech	Městský park
13	České Budějovice	ČB – Háječek a Krumlovské aleje	Městský park
14	České Budějovice	Libnič	Městský park
15	České Budějovice	Komařice	Zámecká zahrada
16	České Budějovice	Borovany	Zámecká zahrada
17	České Budějovice	Terezino údolí	Park
18	České Budějovice	Nové Hrady	Zámecký park
19	Jindřichův Hradec	Domanín	Park
20	Jindřichův Hradec	Třeboň	Zámecký park
21	Jindřichův Hradec	Chlum u Třeboně	Zámecký park
22	Jindřichův Hradec	Hatín	Zámecký park
23	Jindřichův Hradec	Stráž nad Nežárkou	Zámecký park
24	Jindřichův Hradec	Kardašova Řečice	Zámecký park
25	Jindřichův Hradec	Jižná	Zámecký park
26	Jindřichův Hradec	Jindřichův Hradec	Zámecká zahrada
27	Jindřichův Hradec	Husovy sady a Jakubské sady	Městské parky
28	Jindřichův Hradec	Landfrasova zahrada	Zahrada
29	Jindřichův Hradec	Český Rudolec	Zámecký park
30	Jindřichův Hradec	Dačice	Zámecký park
31	Jindřichův Hradec	Staré Hobzí	Zámecký park
32	Jindřichův Hradec	Budíškovice	Zámecký park
33	Strakonice	Lnáře	Zámecká zahrada
34	Strakonice	Blatná	Zámecký park
35	Strakonice	Bratronice	Zámecká zahrada
36	Strakonice	Čekanice	Zámecký park
37	Strakonice	Osek	Zámecký park
38	Strakonice	Štěkeň	Zámecký park
39	Strakonice	Střela	Zámecký park
40	Strakonice	Kladruby	Zámecký park
41	Strakonice	Vojnice	Zámecký park
42	Strakonice	Němčice	Zámecký park
43	Strakonice	Čestice	Zámecký park
44	Strakonice	Libějovice	Zámecký park
45	Písek	Orlík nad Vltavou	Zámecký park
46	Písek	Čimelice	Zámecký park
47	Písek	Smetanova Lhota	Zámecký park
48	Písek	Vráž	Zámecký park

49	Písek	Drhovle	Zámecký park
50	Písek	Písek – Palackého sady	Městský park
51	Písek	Protivín	Zámecký park
52	Tábor	Nadějkov	zámecký park
53	Tábor	Jistebnice	Zámecký park
54	Tábor	Oltyně	Zámecký park
55	Tábor	Opařany	Zámecký park
56	Tábor	Stádlec	Zámecký park
57	Tábor	Bechyně	Zámecký park
58	Tábor	Sudoměřice u Bechyně	Zámecký park
59	Tábor	Mladá Vožice	Zámecká zahrada
60	Tábor	Nemyšl	Zámecký park
61	Tábor	Chotoviny	Zámecký park
62	Tábor	Vodice	Zámecký park
63	Tábor	Tábor – Holečkovy sady	Městský park
64	Tábor	Chýnov	Zámecký park
65	Tábor	Hroby	Zámecký park
66	Tábor	Radenín	Zámecký park
67	Tábor	Planá nad Lužnicí – Strkov	Zámecký park
68	Tábor	Brandlín	Zámecký park
69	Tábor	Budislav	Zámecký park
70	Tábor	Přehořov	Zámecký park
71	Tábor	Dírná	Zámecký park

Příloha č. 2: Podrobná legenda k příloze č. 1 (zdroj: vlastní)

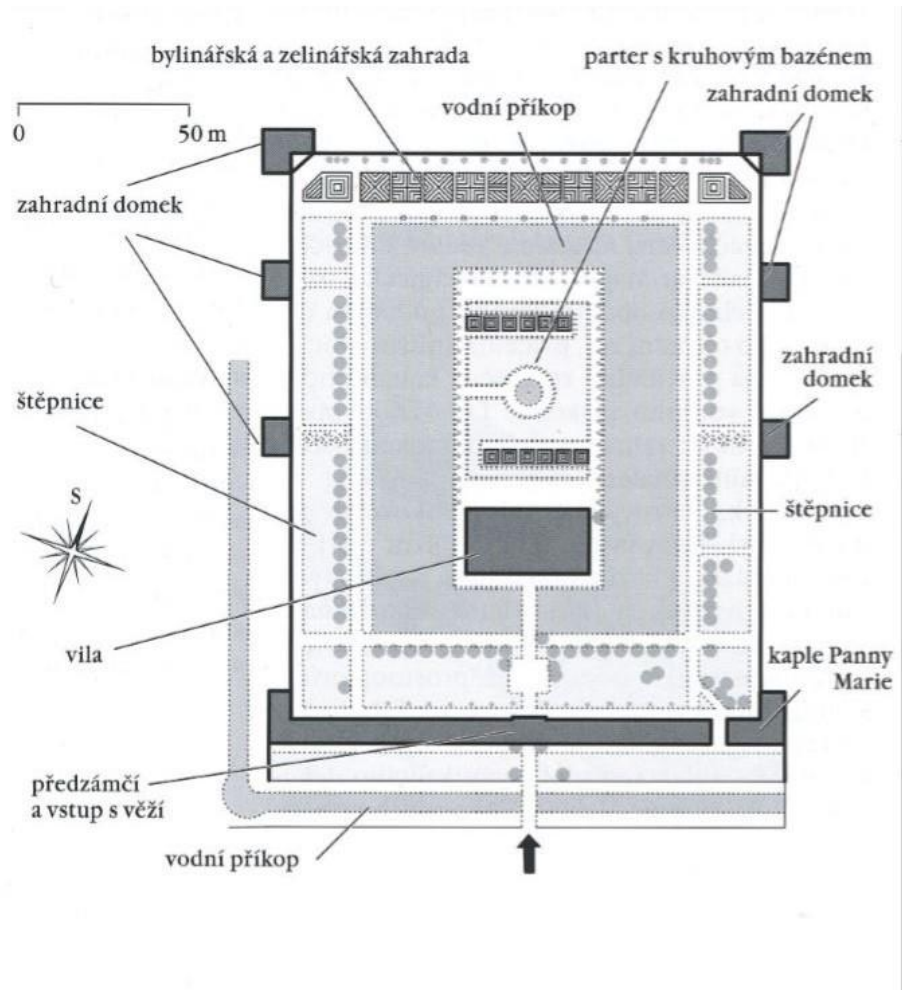
7. Obrázky

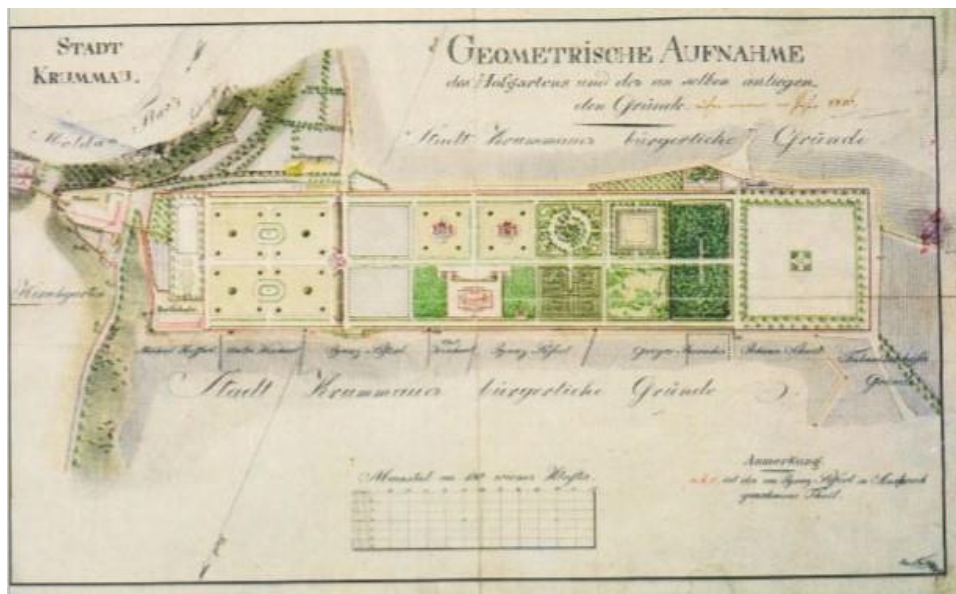
Obrázek č. 10: Terčino údolí – plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

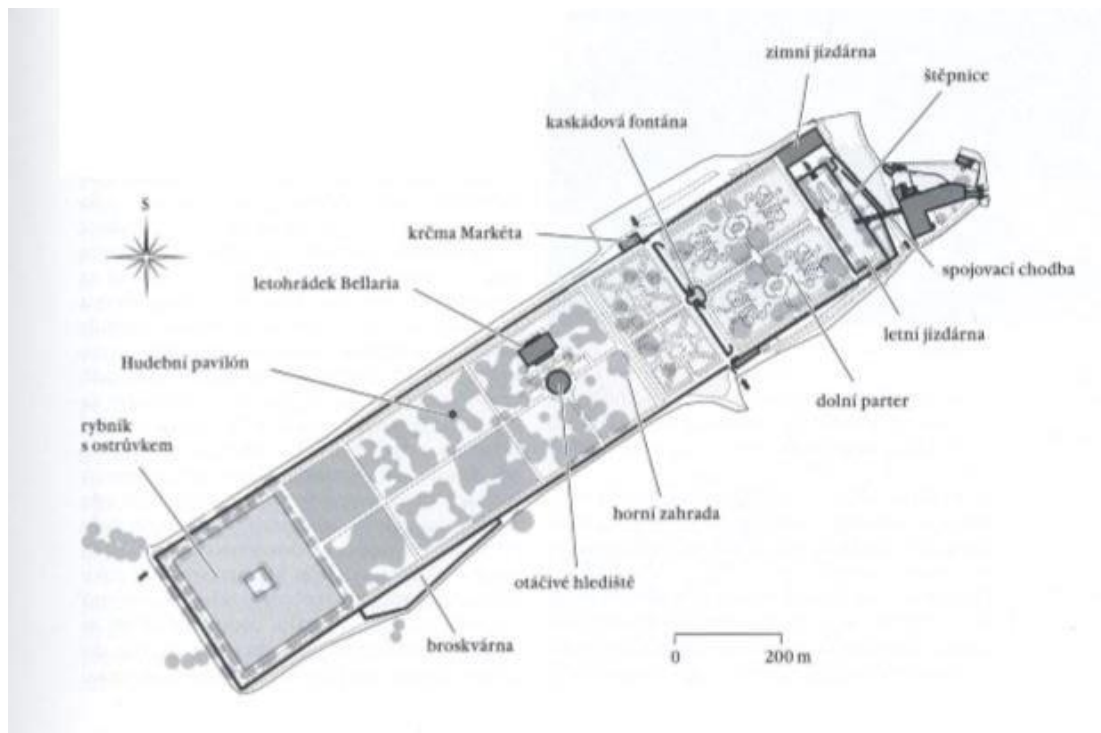
Obrázek č. 11: Terčino údolí – historický plánec (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

Obrázek č. 12: Kratochvíle – pláněk (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

Obrázek č. 13: Český Krumlov – historický pláněk (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)

Obrázek č. 14: Český Krumlov – plánek (zdroj: Zahrady a parky jižních Čech)